

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU6

Kemikaliepolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om kemikaliearbetets mål och metodik, internationellt kemikaliearbete och åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen i varor och produkter.

I betänkandet finns 19 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Kemikaliepolitikens utgångspunkter	7
Användningen av kemikalier.....	18
PFAS och hormonstörande ämnen	28
Övriga kemikaliepolitiska frågor.....	36
Reservationer	47
1. Ett riskbaserat synsätt i kemikaliarbetet, punkt 1 (C)	47
2. Ett kunskapsbaserat kemikaliarbete, punkt 2 (SD)	47
3. Ett utökat internationellt arbete, punkt 3 (S, C, MP)	49
4. Uppdatering av EU:s kemikalielagstiftning, punkt 4 (V, C, MP).....	49
5. Utveckling och harmonisering av EU-lagstiftning, punkt 5 (SD).....	50
6. Skärpt kemikalielagstiftning, punkt 6 (S, V, MP)	51
7. Minskad spridning av kemikalier i haven, punkt 7 (S, MP)	52
8. Information om farliga ämnen, punkt 8 (SD)	52
9. Utredningar om farliga ämnen i produkter, punkt 9 (SD).....	53
10. Genomförande av EU:s kemikaliestrategi, punkt 10 (S, V, MP).....	54
11. Farliga ämnen i byggprodukter, punkt 11 (V, C, MP).....	55
12. Vissa förbud mot PFAS, punkt 12 (V, C, MP).....	55
13. Gränsvärden för PFAS i dricksvatten, punkt 13 (C, MP)	56
14. Sanering av PFAS, punkt 14 (C, MP).....	56
15. Utfasning och gränsvärden för hormonstörande ämnen, punkt 15 (V, C, MP).....	57
16. Lagstiftning om hormonstörande ämnen, punkt 16 (S, V, MP).....	57
17. PFAS i matförpackningar, punkt 17 (V).....	58
18. Riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel, punkt 18 (SD)	58
19. Kemikalieinspektionens avgifter för tillsyn och prövning, punkt 19 (SD)	59
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	60
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	60

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kemikaliepolitikens utgångspunkter

- 1. Ett riskbaserat synsätt i kemikaliearbetet**
Riksdagen avslår motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 88.
Reservation 1 (C)
- 2. Ett kunskapsbaserat kemikaliearbete**
Riksdagen avslår motion
2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1–3.
Reservation 2 (SD)
- 3. Ett utökat internationellt arbete**
Riksdagen avslår motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 79.
Reservation 3 (S, C, MP)
- 4. Uppdatering av EU:s kemikalielagstiftning**
Riksdagen avslår motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 80.
Reservation 4 (V, C, MP)
- 5. Utveckling och harmonisering av EU-lagstiftning**
Riksdagen avslår motionerna
2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4 och
2022/23:981 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21.
Reservation 5 (SD)
- 6. Skärpt kemikalielagstiftning**
Riksdagen avslår motion
2022/23:2073 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 37.
Reservation 6 (S, V, MP)
- 7. Minskad spridning av kemikalier i haven**
Riksdagen avslår motion
2022/23:2073 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 27.3.
Reservation 7 (S, MP)

*Användningen av kemikalier***8. Information om farliga ämnen**

Riksdagen avslår motion

2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7.

*Reservation 8 (SD)***9. Utredningar om farliga ämnen i produkter**

Riksdagen avslår motion

2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 6, 9 och 10.

*Reservation 9 (SD)***10. Genomförande av EU:s kemikaliestrategi**

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 38 och

2022/23:2140 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 20.

*Reservation 10 (S, V, MP)***11. Farliga ämnen i byggprodukter**

Riksdagen avslår motion

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 81.

*Reservation 11 (V, C, MP)**PFAS och hormonstörande ämnen***12. Vissa förbud mot PFAS**

Riksdagen avslår motion

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 83.

*Reservation 12 (V, C, MP)***13. Gränsvärden för PFAS i dricksvatten**

Riksdagen avslår motion

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 82.

*Reservation 13 (C, MP)***14. Sanering av PFAS**

Riksdagen avslår motion

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 85.

*Reservation 14 (C, MP)***15. Utfasning och gränsvärden för hormonstörande ämnen**

Riksdagen avslår motion

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 87.

Reservation 15 (V, C, MP)

16. Lagstiftning om hormonstörande ämnen

Riksdagen avslår motion

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 36.

Reservation 16 (S, V, MP)

17. PFAS i matförpackningar

Riksdagen avslår motion

2022/23:1970 av Ida Karkiainen m.fl. (S).

Reservation 17 (V)

Övriga kemikaliepolitiska frågor

18. Riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel

Riksdagen avslår motion

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14.

Reservation 18 (SD)

19. Kemikalieinspektionens avgifter för tillsyn och prövning

Riksdagen avslår motion

2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 5, 12 och 13.

Reservation 19 (SD)

20. Försörjning av kritiska kemikalier

Riksdagen avslår motion

2022/23:602 av Marlène Lund Kopparklint (M).

21. Kemikalieinspektionens lokalisering

Riksdagen avslår motion

2022/23:727 av Robert Hannah och Helena Gellerman (båda L).

Stockholm den 16 februari 2023

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Marlène Lund Kopparklint (M), Stina Larsson (C), Beatrice Timgren (SD), Elin Nilsson (L), Björn Tidland (SD), Andrea Andersson Tay (V) och Magnus Oscarsson (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23. Motionsyrkandena tar bl.a. upp frågor om kemikaliearbetets utgångspunkter, åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen i varor och produkter, avgifter för tillsyn och prövning samt försörjning av kritiska kemikalier. Motionsförslagen redovisas i bilagan.

Den 24 november 2022 informerade företrädare för Kemikalieinspektionen utskottet om myndighetens verksamhet och frågor som är aktuella i myndigheten.

Utskottets överväganden

Kemikaliepolitikens utgångspunkter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hur kemikaliearbetets mål och metodik ska formuleras samt hur det EU-gemensamma och internationella kemikaliearbetet ska bedrivas.

Jämför reservation 1 (C), 2 (SD), 3 (S, C, MP), 4 (V, C, MP), 5 (SD), 6 (S, V, MP) och 7 (S, MP).

Motionerna

Kemikaliearbetets mål och metodik

Enligt kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 88 bör fler helhetsbedömningar och ett riskbaserat synsätt främjas för att undvika målkonflikter mellan bl.a. kemikalieinnehåll, klimatnytta och cirkularitet. Kemikalieinspektionen bör utreda denna frågeställning.

I kommittémotion 2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 anförts att arbetet med att reglera kemikaliers användning måste präglas av evidensbaserad forskning, rimliga överväganden mellan för- och nackdelar och stora säkerhetsmarginaler när det gäller människors hälsa. Ambitionen bör vara att minska exponeringen för farliga och osäkra kemikalier för både människor och naturens ekosystem. Barn kan av olika skäl vara extra känsliga. Enligt yrkande 2 bör produkter riktade till barn därför bedömas synnerligen försiktigt. Enligt yrkande 3 bör lagstiftning om kemikalier präglas av vetenskap, innovationer och ständigt förbättrade kunskaper om kemikaliers effekter.

Kemikaliearbetet på internationell nivå och EU-nivå

Stina Larsson m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2022/23:907 yrkande 79 att det internationella kemikaliearbetet bör utökas och fördjupas. Varor tillverkas och transporteras i dag över hela världen, och hanteringen av dessa ämnen är en global angelägenhet. Enligt yrkande 80 bör Sverige verka för en ambitiös uppdatering av EU:s kemikalielagstiftning så att skadliga kemikalier regleras och fasas ut gruppvis utifrån användningsområde och kemisk struktur.

I kommittémotion 2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4 framförs att hanteringen av kemikalier i stor utsträckning kan skötas på EU-nivå, så att enskilda länder inte snedvrider konkurrensen genom avvikande lagstiftning.

Enligt kommittémotion 2022/23:981 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21 bör Sverige fortsätta att arbeta för en utvecklad kemikalielagstiftning inom EU, och en del av arbetet bör handla om att harmonisera EU:s kemikalielagstiftning med EU:s vatten- och havsmiljölagstiftning.

Enligt kommittémotion 2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 37 bör Sverige gå före och införa förbud mot farliga kemikalier och driva på EU för skärpta kemikalielagar. I yrkande 27 i denna del anförs att gifter inte ska spridas i haven.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Kemikaliearbetets mål och metodik

Riksdagen har beslutat om följande lydelse av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö: ”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna” (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377).

Regeringen har beslutat om följande precisering av målet Giftfri miljö (beslutet återges i Ds 2012:23):

- Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar är inte skadlig för människor eller den biologiska mångfalden.
- Användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört.
- Spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga.
- Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa och miljön.
- Kunskap om kemiska ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper är tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning av hälsa eller miljö.
- Information om hälso- och miljöfarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig.

Regeringen har genom åren beslutat om ett antal etappmål för att minska riskerna med farliga ämnen. Tre etappmål har måläret 2020 och handlar om information om farliga ämnen i varor, utveckling och tillämpning av EU:s kemikalierregler respektive ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt. I januari 2021 beslutade regeringen om fem nya etappmål för en giftfri miljö och giftfri cirkulär ekonomi. Etappmålen avser läkemedel i miljön, växtskyddsmedel, biocidprodukter, dioxiner och främjande av en hållbar dagvattenhantering.

När det gäller måluppfyllelsen av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö bedömer regeringen i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20, bet.

2022/23: MJU1, rskr. 2022/23:97) att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljö kvalitetsmålet. Regeringen pekar på att flera åtgärder har genomförts både nationellt, inom EU och globalt. Utvecklingen påverkas dock av olika faktorer, som t.ex. den långa eftersläpningen i miljön innan effekterna märks och att nya skadliga ämnen ständigt utvecklas och sätts ut på marknaden. Åtgärder som vidtagits genom t.ex. begränsningar och förbud har effekt och bidrar till att nå miljö kvalitetsmålet. Samtidigt är det tydligt att de skadliga ämnen som inte är reglerade eller tillräckligt uppmärksammade eller skadliga ämnen som redan finns i varor, byggnader och miljön påverkar möjligheten att nå målet. Den samlade mängden skadliga ämnen och användningen av särskilt farliga ämnen som människor och miljö utsätts för påverkar möjligheten att nå målet. Regeringen framhåller att en effektiv kemikaliekontroll och reglering av utsläpp till miljön samt hantering av befintliga miljögifter genom sanering av förorenade områden är åtgärder som bidrar till måluppfyllelse. För att förebygga och begränsa risker med kemikalier är det viktigt med kunskap om skadliga ämnen och information om hur de används och förekommer. I och med genomförandet av EU-lagstiftningen ökar kunskapen successivt, men inte i samma takt som nya ämnen sätts ut på marknaden. Kunskapen om den sammanlagda exponeringen är fortfarande begränsad.

Kemikalieinspektionen hade mellan 2010 och 2020 i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Målet var att minska de kemiska riskerna i vardagen, med särskilt fokus på barn och unga och de miljöer de vistas i. I december 2020 lämnade Kemikalieinspektionen sin slutredovisning till regeringen (rapport 4/2020). Myndigheten bedömer att uppdraget har gett goda resultat och inneburit möjligheter för myndigheten att bygga upp kompetens, etablera nya samarbeten och genomföra insatser nationellt, i EU och internationellt.

I Kemikalieinspektionens regleringsbrev för 2021 lämnade regeringen ett uppdrag till myndigheten att under 2021–2022 stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda insatser så att produkter och varor är giftfria från början. Myndigheten skulle bl.a. fokusera på stärkt information och vägledning om användningen av återvunnen råvara särskilt när det gäller att minska risker med farliga ämnen och fasa ut särskilt farliga ämnen i olika sammanhang och i olika materialslag för att bidra till en giftfri cirkulär ekonomi. Uppdraget ska i denna del redovisas till regeringen senast den 22 februari 2023.

I juli 2020 beslutade regeringen om en strategi för omställningen i Sverige till en cirkulär ekonomi. I strategin slår regeringen fast en övergripande vision för en effektiv resursanvändning i giftfria cirkulära flöden som ersätter jungfruliga material. Åtgärder och insatser för att genomföra visionen är nödvändiga för att nå miljö- och klimatmålen och de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. I strategin pekas fyra fokusområden ut där åtgärder är av särskild vikt, bl.a. giftfria och cirkulära kretslopp.

I januari 2021 presenterade regeringen en handlingsplan för omställningen av Sverige till en cirkulär ekonomi. I handlingsplanen presenteras bl.a. olika styrmedel. Det finns också beskrivningar av centrala pågående processer inom EU eller globalt där Sverige driver, eller avser att driva, vissa frågor som är särskilt relevanta i omställningen till en cirkulär ekonomi.

Kemikalielagstiftningens syfte är att förebygga skador på människors hälsa och miljön, och lagstiftningen bygger på ett antal principer. En grundläggande princip i den EU-gemensamma lagstiftningen, framför allt i Reachförordningen¹, är att det är de företag som släpper ut produkter på marknaden som har det huvudsakliga ansvaret för att se till att människors hälsa och miljön inte skadas.

I fråga om den nationella lagstiftningen finns det i 2 kap. miljöbalken allmänna hänsynsregler och regler om försiktighetsmått som verksamhetsutövare ska följa för att undvika skador på människors hälsa eller miljön, däribland att verksamhetsutövaren ska ha den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skador eller besvär. Även försiktighetsprincipen, substitutionsprincipen och principen om att förorenaren betalar kommer till uttryck i miljöbalkens hänsynsregler.

Utskottet har vid upprepade tillfällen framhållit att barn och unga är en särskilt skyddsvärd grupp som ska värnas i kemikaliearbetet och att detta arbete ska utvecklas med hänsyn till olika principer, bl.a. substitutionsprincipen och principen om att förorenaren betalar (se bl.a. bet. 2018/19: MJU7 Kemikaliepolitik).

I oktober 2020 antogs kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet – På väg mot en giftfri miljö (COM(2020) 667), nedan kemikaliestrategin. I fråga om betydelsen av adekvata kunskaper och forskningsrön om kemikalier framhåller kommissionen följande:

En sund hantering av kemikalier i Europa är beroende av EU:s och dess medlemsstaters förmåga att fatta sina beslut på grundval av gedigen och relevant och aktuell kunskap. EU har under flera årtionden utvecklat kunskap i världsklass om kemikaliers egenskaper och risker, bland annat tack vare det arbete som utförts av dess vetenskapliga organ, och denna kunskapsbas har i stor utsträckning använts även i andra delar av världen. Myndigheterna behöver dock mycket kunskap om de inneboende egenskaperna hos en stor majoritet av kemikalierna, inklusive polymerer och kemikalier som inte tillverkas i stora volymer. Likaså är kunskaperna om användning och exponering fragmenterade, särskilt eftersom de är beroende av att industrin tillhandahåller korrekt information. Det stora antalet kemikalier på marknaden utgör en enorm kunskapsutmaning, och den förväntade framtida ökningen av kemisk produktion och användning riskerar att ytterligare öka det ”okända området för kemiska risker”.

— — —

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet.

Betydande ansträngningar har gjorts för att förbättra den vetenskapliga förståelsen av kemikaliers effekter på hälsa och miljö. Övervakning av förekomsten av kemikalier i människor och ekosystem är avgörande för att förbättra förståelsen av deras effekter och bör främjas ytterligare, bl.a. för att förstå kopplingarna mellan kemikalier och kön. I partnerskap med medlemsstaterna kommer kommissionen att fortsätta att främja forskning samt biologisk exponeringsmätning och övervakning för att förstå och förebygga kemikalierelaterade risker och driva på innovation inom kemisk riskbedömning och regulatorisk vetenskap genom sitt framtida ramprogram för forskning och innovation.

I sin granskning av kemikaliestrategin (utl. 2020/21:MJU12) uttryckte utskottet stöd för de åtgärder som kommissionen aviserar för att öka kunskapen om kemikalier och deras påverkan på människor och miljön. Utskottet välkomnade att strategin innefattar åtgärder för att tillgodose stöd till innovation och forskning om säkrare och mer hållbara kemikalier och material. Enligt utskottet kan teknikutveckling och innovation möjliggöra att viktiga steg tas för att nå inte bara cirkulära lösningar utan även stärkt konkurrenskraft. Utskottet noterade särskilt kemikaliestrategins mål om att främja tvärvetenskaplig forskning och digitala innovationer för avancerade verktyg, metoder och modeller samt kapacitet till dataanalys.

Kemikaliearbetet på internationell nivå och EU-nivå

Utgångspunkterna för åtgärdsarbetet med att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö identifierades i proposition 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag. I propositionen konstaterades att Sverige huvudsakligen behöver verka inom EU för att ytterligare utveckla lagstiftningen inom området. Reglerna för såväl kemiska produkter som varor har i allmänhet artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) som rättslig grund. Detta innebär att kraven är harmoniserade och att enskilda medlemsstater i princip inte får tillämpa vare sig strängare eller lindrigare krav. Vidare konstaterades att även när det gäller det internationella kemikaliearbetet är det EU-gemensamma arbetet avgörande eftersom Sverige oftast agerar som en del av EU vid förhandlingar om internationella överenskommelser.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20, bet. 2022/23:MJU1, rskr. 2022/23:97) anför regeringen att arbetet inom EU påverkar förutsättningarna för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Genom EU:s regelverk inom kemikalieområdet, strategierna inom den europeiska gröna given (COM(2019) 640) och genomförandet av EU:s kemikaliestrategi (COM(2020) 667) förbättras förutsättningarna för en effektiv lagstiftning. Steg har tagits för en gruppvis bedömning av ämnen, t.ex. för ämnesgruppen per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS). Regeringen anför att det svenska påverkansarbetet inom EU och arbete för att byta ut skadliga ämnen och säkerställa en produktdesign som är fri från skadliga ämnen från början är insatser som förväntas bidra till bättre förutsättningar för en säker omställning till en giftfri cirkulär ekonomi.

På internationell nivå har ett antal mål beslutats och överenskommelser slutits under de senaste två decennierna för att på olika sätt åstadkomma en säkrare hantering av kemikalier.

Vid FN:s konferens om hållbar utveckling i Johannesburg 2002 antogs det globala målet för kemikalier som anger att man senast 2020 ska ha uppnått en säker hantering av kemikalier under hela deras livscykel. Det innebär att kemikalier ska produceras och användas på ett sätt som minimerar deras negativa konsekvenser för miljön och människors hälsa.

År 2006 antogs det inom ramen för FN:s första internationella konferens om kemikalieförvaltning en strategi för internationell kemikaliehantering (Strategic Approach to International Chemicals Management, SAICM), vilken stakar ut det internationella kemikaliearbetet fram t.o.m. 2020 i syfte att nå det globala kemikalie målet. Strategin är en politisk överenskommelse utan bindande regler. Fokus är inte på enskilda ämnen utan på riskhantering av kemikalieanvändning i hela livscykeln. Strategin har alltså en betydligt bredare omfattning än de enskilda kemikaliekonventionerna inom FN-systemet, dvs. Rotterdamkonventionen, Stockholmskonventionen, Minamatakonventionen och Baselkonventionen. Sedan 2017 har det pågått diskussioner om hur det internationella strategiska arbetet ska fortskrida efter 2020. Kemikalieinspektionen har framfört att det nu krävs en förnyad strategi som sträcker sig bortom 2020. Arbetet avbröts under pandemin men ska nu återupptas i form av ett förberedande möte under våren 2023 inför ett högnivåmöte i september 2023.

I juli 2018 lanserades en internationell allians i fråga om kemikalier och avfall bestående av ett tjugotal länder, flera FN-organ och myndigheter, den s.k. högnivåalliansen. Högnivåalliansen, vars ordförandeländer är Sverige och Uruguay, driver på för att den förhandlingsprocess som pågår under SAICM ska leda till att världens länder fattar beslut om ett nytt globalt ramverk för hantering av kemikalier. Målet med alliansen är att i likhet med Parisavtalet nå ett globalt avtal om kemikalier och avfall. Under 2019 hölls flera möten på politisk nivå med näringslivets aktörer, där alliansen enades om vad som behövs för en hållbar hantering av kemikalier och avfall.

För att underlätta den globala handeln med kemikalier samtidigt som en hög skyddsnivå för människor och miljö upprätthålls beslutade FN vid konferensen om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992 att ta fram ett globalt harmoniserat system (GHS) för klassificering och märkning av kemikalier. GHS antogs formellt av FN:s ekonomiska och sociala råd (Ecosoc) sommaren 2003 tillsammans med en rekommendation till världens länder om att införa GHS i de nationella regelverken. På toppmötet i Johannesburg hösten 2002 uppmuntrades alla länder att införa GHS före 2008. Klassificering och märkning utgör en viktig grund för riskhantering i en mängd EU-rättsakter på området.

När det gäller åtgärder på EU-nivå framhåller Kemikalieinspektionen i slutredovisningen av uppdraget om en handlingsplan för en giftfri miljö (rapport 4/2020) att Sverige är drivande i utvecklingen av lagstiftning och

policyer inom EU. På kemikalieområdet är utrymmet för nationella regleringar litet, och myndighetens bedömning är att det är mest effektivt att verka inom EU för att nå ett ökat skydd för människor och miljö. Kemikalieinspektionen redovisar att Sverige under de senaste åren, på Kemikalieinspektionens initiativ, har varit drivande när det gäller att lämna förslag till åtgärder mot hälso- och miljöfarliga ämnen. Myndigheten redovisar att den hade en fortsatt jämn och hög produktion av förslag till reglering av ämnen i EU under 2018–2020. Några frågor som regeringen och myndigheten fokuserat på är gruppvis bedömning av ämnen, förbud mot PFAS, förbättring av gränsytorna mellan de olika regelverken för kemikalier, produkter och avfall samt framtagandet av en EU-gemensam strategi för en giftfri miljö.

Sedan 2015 verkar Sverige tillsammans med åtta andra EU-länder samt Norge för att skärpa EU:s kemikalielagstiftning. Gruppen av länder, Reach upgruppen, har lyft frågor om bl.a. bättre kontroll av särskilt farliga ämnen, hårdare regler för att registrera ämnen under Reachförordningen och riskerna med ämnen i varor och produkter som importeras till EU, hormonstörande ämnen samt nanomaterial. Gruppen har därutöver vid upprepade tillfällen uppmanat kommissionen att ta fram en EU-gemensam kemikaliestrategi i enlighet med vad som beslutades i det sjunde miljöhandlingsprogrammet².

I december 2019 presenterade kommissionen meddelandet Den europeiska gröna given (COM(2019) 640), dvs. EU:s nya tillväxtstrategi tillika åtgärdsplan för att hantera klimat- och miljörelaterade utmaningar. Den gröna given innehåller en färdplan och ett åtgärds paket i flera delar. De delar som är av relevans för kemikaliepolitiken är framför allt En nollutsläpps vision för en giftfri miljö, men även Industrin ska verka för en ren och cirkulär ekonomi.

Inom ramen för En nollutsläpps vision för en giftfri miljö antogs i oktober 2020 kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet – På väg mot en giftfri miljö (COM(2020) 667), nedan kemikaliestrategin. I kemikaliestrategin presenteras den långsiktiga ambitionen och målsättningarna för de kommande årens EU-gemensamma kemikaliepolitik. Strategins övergripande mål är en giftfri miljö där kemikalier produceras och används på ett sätt som maximerar deras bidrag till samhället samtidigt som man undviker skador på vår planet och på nuvarande och kommande generationer. Strategin ska även bidra till att stärka EU:s kemikalieindustris ställning som en globalt konkurrenskraftig aktör inom produktion och användning av säkra och hållbara kemikalier. Strategins syfte är därmed att sammanjämka det samhälleliga värdet av kemikalier med människors hälsa och planetens gränser. Strategin syftar också till att hörsamma EU-medborgarnas önskan³ om en hög skyddsnivå mot farliga kemikalier.

² Europaparlamentets och rådets beslut nr 1386/2013/EU av den 20 november 2013 om ett allmänt miljöhandlingsprogram för unionen till 2020 – Att leva gott inom planetens gränser.

³ Eurostat, Europabarometer 501, december 2019. Av opinionsundersökningen framgår att 84 procent av de tillfrågade i dåvarande EU-28 oroar sig för hur kemikalier i vardagsprodukter påverkar deras hälsa och 90 procent oroar sig för hur de påverkar miljön.

I strategin aviserar kommissionen ett sextiotal åtgärder över fem tematiska områden, bl.a. innovation av säkra och hållbara kemikalier, starkare EU-lagstiftning och åtgärder på global nivå. Kommissionen framhåller att det finns ett akut behov av att intensifiera genomförandet och efterlevnaden av kemikalielagstiftningen för att säkerställa efterlevnad vid produktion och utsläppande på marknaden av kemikalier samt för utsläpp och bortskaffande av kemikalier. Kommissionen avser att i det kommande åtgärdsarbetet inrikta sig på kända områden med hög risk för bristande efterlevnad, särskilt importerade varor och varor som köps via e-handeln.

Enligt Kemikaliemyndigheten är kemikaliestrategins ambition och innehåll en stor framgång för myndighetens påverkansarbete och ett mycket viktigt resultat som öppnar för fortsatt genomförande av handlingsplanens bärande delar inom EU (rapport 4/2020).

I utskottets granskning av kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet (utl. 2020/21: MJU12) framhöll utskottet bl.a. följande:

Målbilden för Sveriges kemikaliearbete är en giftfri miljö där ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. I arbetet för att nå detta mål är ett effektivt och ändamålsenligt EU-gemensamt regelverk av avgörande betydelse.

— — —

Om EU ska ha en chans att uppnå en giftfri och hållbar miljö måste kemikaliearbetet integreras i samtliga relevanta lagstiftningsområden. Målbilden om en giftfri miljö kan således inte vara ett eget spår inom kemikaliestrategin utan måste även ha en plats i flera av kommissionens övriga strategiska satsningar. Utskottet ser positivt på att kemikaliestrategin har en tydlig koppling till de tidigare antagna strategierna för dels biologisk mångfald, dels från jord till bord och att den bidrar till att EU:s handlingsplan mot cancer blir framgångsrik.

Utskottet vill inte desto mindre framhålla att strategins övergripande mål även behöver integreras i ett antal ytterligare strategiska satsningar, inte minst när det kommer till läkemedelsfrågor.

I fråga om åtgärder globalt anförde utskottet bl.a. följande:

Vikten av att så snart som möjligt få på plats en förnyad global agenda för kemikalier och avfall kan inte nog understrykas. EU måste verka kraftfullt på den internationella arenan för att ett sådant avtal blir verklighet, och utskottet förutsätter att frågan tillskrivs högsta prioritet i kommissionens ”gröna given-diplomati”.

Enligt utskottet bör den förnyade globala agendan innehålla en mekanism för att identifiera och adressera ämnen och grupper av ämnen som är av internationellt intresse, säkerställa att information om farliga kemikalier i produkter finns tillgänglig i hela försörjningskedjan, stödja antagandet av krav på att generera data om kemiska egenskaper i länder med kemisk produktion, föreskriva att alla länder ska anta rättsliga krav för att implementera GHS senast 2030 samt sträva efter en hållbar och effektiv användning och hantering av material och resurser för att minska mängden avfall och dess farlighet. Därtill bör ett mål inom ramen för det

globala arbetet vara att se till så att det tas fram information om innehåll av kemikalier i de produkter som släpps ut på marknaden.

Som redovisas ovan hade Kemikalieinspektionen i uppdrag att under 2021–2022 stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda insatser så att produkter och varor är giftfria från början. Myndigheten fokuserade på insatser för utfasning av särskilt farliga ämnen genom nya initiativ inom EU och globalt med fokus på kemikalier som har en stor spridning i samhället och miljön samt insatser för att minska riskerna med andra farliga ämnen särskilt inom EU och internationellt.

Som också redovisas ovan beslutade regeringen i juli 2020 om en strategi för cirkulär ekonomi som slår fast en övergripande vision för en effektiv resursanvändning i giftfria cirkulära flöden som ersätter jungfruliga material. Åtgärder och insatser för att genomföra visionen är nödvändiga för att nå miljö- och klimatmålen och de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. I handlingsplanen för omställningen av Sverige till en cirkulär ekonomi från januari 2021 beskrivs bl.a. centrala pågående processer inom EU eller globalt där Sverige driver, eller avser att driva, frågor som är särskilt relevanta i omställningen till en cirkulär ekonomi. En betydande andel av de åtgärder som aviserats tar sikte på såväl det internationella som det EU-gemensamma kemikaliearbetet.

Sverige har, främst genom Kemikalieinspektionens arbete, länge drivit frågan om behov av information om kemikalier i varor för att underlätta materialåtervinning i giftfria kretslopp. Som ett resultat av bl.a. detta infördes krav i direktiv 2008/98/EG om avfall om att inrätta en s.k. SCIP-databas (substances of concern in articles as such or in complex objects [products] established under the Waste Framework Directive) för att samla kunskap om varors innehåll av särskilt farliga ämnen. Sedan januari 2021 måste företag som släpper ut varor som innehåller särskilt farliga ämnen på marknaden rapportera detta till den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa).

Den 29 mars 2018 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om hur hanteringen av farliga kemikalier kan förbättras gruppvis och hur kombinationseffekter kan beaktas i regulatorisk riskbedömning (dir. 2018:25). I oktober 2019 överlämnade utredningen betänkandet Framtidens kemikaliekontroll – Hantering av kombinationseffekter och gruppvis bedömning av ämnen (SOU 2019:45) till regeringen. Utredningen framhåller bl.a. att Sverige bör ta initiativ till en utredning för att närmare studera möjligheten att koordinera EU:s kemikalielagstiftning och EU:s ramdirektiv för vatten i syfte att förbättra bedömningen av kombinationseffekter och gruppering. Vidare anför utredningen att tydliga länkar borde etableras mellan lagstiftning om miljötillståndet, som vattendirektivet, och lagstiftning som begränsar utsläpp av problematiska ämnen eller grupper av ämnen, som Reachförordningen, livsmedelsregler och regler om bekämpningsmedel och industriutsläpp. Enligt utredningen sägs det ofta i policyinriktade rapporter och vetenskapliga studier att utmaningen med att bedöma kombinationseffekter leder till behovet av att koordinera olika typer av kemikalielagstiftning. Men det utvecklas sällan hur

en sådan typ av återkoppling av information mellan lagstiftningar skulle se ut i praktiken och vilka problem det skulle innebära att utforma regelsystemen. Detsamma kan sägas om behovet av samordning vid bedömningen av grupper av kemikalier. Enligt utredningen vore en studie som diskuterade utvecklingen av sådana samordningsåtgärder mycket viktig. Den kunde utgöra ett underlag för utvecklingen av vattendirektivet men skulle också vara av stort allmänt intresse. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringskansliet har uppgett att ärendet nu avslutats med hänvisning till att kombinationseffekter av kemikalier är ett problem som finns inom hela EU och därför bör omhändertas på EU-nivå.

När det gäller att minska mängden kemikalier i havsmiljön utförs en stor del av arbetet på internationell nivå. Utskottet har tidigare behandlat frågor om internationella havssamarbeten, bl.a. i betänkande 2018/19: MJU13 Vattenvård. Utskottet riktade i samband med detta ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige bör driva på för att öka det internationella samarbetet för att motverka övergödning, giftiga utsläpp och nedskräpning i hav, sjöar och vattendrag samt prioritera samarbetet i havsmiljökonventionerna Oskar (konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten) och Helcom (Kommissionen för skydd av Östersjöns marina miljö). Riksdagen följde utskottets förslag till beslut (rskr. 2018/19:202).

I regeringens skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 anförts att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. I regleringsbrevet för 2020 fick Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att i samarbete med Statens jordbruksverk (Jordbruksverket) och andra berörda myndigheter utreda förutsättningarna för ett ökat samarbete mellan Östersjöländerna för att minska övergödningen i Östersjön, inklusive möjligheten till ett internationellt handelssystem med utsläppsriktet. Uppdraget redovisades den 30 juni 2021. Ospars kommissionsmöte beslutade den 30 september 2021 om en reviderad miljöstrategi för Nordostatlanten. Beslutet bekräftades av Ospars ministermöte den 1 oktober 2021. Vid Helcoms ministermöte i oktober 2021 antogs en uppdaterad aktionsplan för Östersjön, Baltic Sea Action Plan 2021. Aktionsplanen innehåller närmare 200 åtgärder som bl.a. rör farliga ämnen, övergödning, biodiversitet och havsbaserade aktiviteter. Sverige har varit drivande inom flera områden i arbetet med att ta fram aktionsplanen. Regeringen hänvisar i skrivelsen även till att betänkandet Havet och människan (SOU 2020:83) redovisades den 15 januari 2021 och är under beredning.

EU utgör en viktig del i det internationella havsmiljöarbetet. Olika EU-direktiv såsom ramdirektivet för vatten, havsmiljödirektivet, havsplaneringsdirektivet, badvattendirektivet, nitratdirektivet, avloppsvattendirektivet och art- och habitatdirektivet har bidragit till att det i dag finns fastställda kvalitetskrav som ska uppnås i EU:s medlemsstater, tillsammans med begränsningar och skyddsåtgärder. Havsmiljödirektivet syftar till att fastställa en ram inom vilken medlemsstaterna skulle vidta nödvändiga åtgärder för att

uppnå eller behålla god miljöstatus i den marina miljön till 2020. Havsmiljödirektivet införlivades 2010 i svensk lagstiftning via havsmiljöförordningen (2010:1341). Havs- och vattenmyndigheten ska enligt förordningen delta i internationella och regionala samarbetsformer. Samarbetet ska bedrivas i syfte att vidta de åtgärder som behövs för att nå en god miljöstatus i de berörda havsområdena och för att upprätthålla eller återställa ekosystemens skydd, struktur och funktion.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20, bet. 2022/23:MJU1, rskr. 2022/23:97) anför regeringen att arbetet behöver fortsätta för att minska förureningen och för att hindra att skräp, läkemedel och andra föroreningar sprids i hav och vatten. Flera EU-direktiv är av stor betydelse i arbetet, bl.a. för genomförandet av åtgärdsprogrammen inom både vatten- och havsmiljöförvaltningen. Regeringen framhåller att Sverige ska vara internationellt drivande för att öka ambitionerna för en bättre havsmiljö, inte minst när det gäller Östersjön.

Utskottets ställningstagande

Kemikaliearbetets mål och metodik

Utskottet kan konstatera att det under en längre tid har funnits en politisk samsyn i Sverige om kemikaliearbetets mål och metodik. Till följd av detta har Sveriges linje i såväl den nationella som den EU-gemensamma och internationella kemikaliepolitiken under lång tid varit tydlig och konsekvent. Utskottet anser att en säker användning av kemikalier är av yttersta vikt och att det är grundläggande att regleringen av kemikalier utgår från försiktighetsprincipen och bygger på gedigna vetenskapliga fakta. Utskottet bedömer att de åtgärder som föreslås i motionerna 2022/23:907 (C) yrkande 88 och 2022/23:967 (SD) yrkandena 1–3 i allt väsentligt får anses tillgodosedda. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Kemikaliearbetet på internationell nivå och EU-nivå

Det är en självklar utgångspunkt att kemikaliearbetet måste bedrivas i internationella och EU-gemensamma forum för att uppnå sina syften. Utskottet bedömer att de åtgärder som såväl den nuvarande som den förra regeringen har vidtagit går väl i linje med detta konstaterande. Som exempel vill utskottet lyfta fram att Sverige är initiativtagare till högnivåalliansen som verkar för att nå ett globalt avtal om kemikalier och avfall. Utskottet vill även lyfta fram att Sverige hör till de medlemsstater som lämnar flest förslag på åtgärder för ämnen inom Reachförordningen samt att Sverige stöttar kommissionen i att ämnen som förbjudits inom EU även ska förbjudas globalt genom Stockholmskonventionen. Utskottet förutsätter att Sverige fortsätter detta arbete och att regeringen kontinuerligt verkar för en högre ambitionsnivå på kemikalieområdet inom EU och internationella forum. Utskottet utgår även

från att Sverige ska vara internationellt drivande för att öka ambitionerna för en bättre havsmiljö, bl.a. när det gäller farliga ämnen.

Mot bakgrund av det som nu har anförts bedömer utskottet att de åtgärder som efterfrågas i motionerna 2022/23:907 (C) yrkandena 79 och 80, 2022/23:967 (SD) yrkande 4, 2022/23:981 yrkande 21 och 2022/23:2073 (S) yrkandena 27 i denna del och 37 är att betrakta som tillgodosedda. Motionsyrkandena avstyrks.

Användningen av kemikalier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om information om farliga ämnen, om åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen och om farliga ämnen i byggprodukter.

Jämför reservation 8 (SD), 9 (SD), 10 (S, V, MP) och 11 (V, C, MP).

Motionerna

Information om farliga ämnen

Martin Kinnunen m.fl. (SD) förordar i kommittémotion 2022/23:967 yrkande 7 ett proaktivt kunskapslyftsarbete i fråga om farliga ämnen kopplat till import från företag utanför EU. Motionärerna pekar på att leverantörer utanför EU inte omfattas av EU:s lagkrav om att produkter ska vara säkra när produkterna importeras via konsumenters e-handel.

Åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen

I kommittémotion 2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 6 anförs att en utredning bör tillsättas för att tidigare upptäcka farliga ämnen i produkter och förhindra att de kommer ut på den svenska marknaden. Enligt yrkande 9 bör skadliga ämnen från kläder och skor fasas ut. Att fasa ut skadliga ämnen från kroppsnära produkter är viktigt och regeringen bör göra det utan att införa ytterligare en straffskatt. I yrkande 10 anför motionärerna att det behöver utredas hur förekomsten av farliga kemikalier i människans närmiljö mest effektivt kan reduceras genom lagstiftning eller genom teknisk utveckling.

I kommittémotion 2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 38 betonas vikten av att skapa både jobb och en renare miljö genom ett ambitiöst genomförande av kemikaliestrategin. Motionärerna framhåller att konsumenter inte ska behöva oroa sig för att cancerframkallande ämnen finns i produkter som vi använder i vardagen. Kemikalieregelverket bör ansluta till ambitionerna om en cirkulär ekonomi.

Gunilla Svantorp m.fl. (S) betonar i kommittémotion 2022/23:2140 yrkande 20 vikten av att fortsätta utfasningen av användningen av kemiska produkter som innehåller farliga ämnen.

Farliga ämnen i byggprodukter

Kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 81 tar upp frågan om innehållet av farliga ämnen i byggprodukter. Motionärerna efterlyser ett EU-gemensamt regelverk med krav på redovisning av kemikalieinnehåll i byggmaterial och vill att kemikalieinnehållet ska framgå av innehållsdeklarationen.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Information om farliga ämnen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordningen) är baserad på Förenta nationernas globala harmoniserade system (GHS). Syftet med förordningen är att garantera ett starkt skydd för hälsa och miljö såväl som fri rörlighet för ämnen, blandningar och varor. CLP-förordningen är rättsligt bindande för alla medlemsstater och är direkt tillämplig i alla industrisektorer. Den kräver att tillverkare, importörer eller nedströmsanvändare av ämnen eller blandningar klassificerar, märker och förpackar sina farliga kemikalier på ett lämpligt sätt innan de sätts ut på marknaden. Ett av de främsta syftena med CLP-förordningen är att fastställa om ett ämne eller en blandning har egenskaper som gör att det kan klassificeras som farligt. När ämnen eller blandningar har klassificerats som farliga måste de identifierade farorna meddelas till andra aktörer i distributionskedjan, inklusive konsumenterna. Kommissionen har tagit fram ett förslag till en reviderad och breddad CLP-förordning (COM(2022) 748). Under 2022 hade EU-kommissionen samråd om förslaget som bl.a. omfattar införande av nya faroklasser i CLP-förordningen.

Enligt artikel 33 i Reachförordningen är varje leverantör av en vara skyldig att lämna information om de särskilt farliga ämnen som finns i varan i en halt över 0,1 viktprocent. Denna information ska alltid lämnas till yrkesmässiga kunder medan konsumenter har rätt att på begäran få informationen kostnadsfritt och inom 45 dagar. De ämnen som betraktas som särskilt farliga och som omfattas av informationskravet listas på den s.k. kandidatförteckningen. Förteckningen är en del av den europeiska kemikalielagstiftningen och innehåller en lista över ca 200 särskilt farliga ämnen.

Under 2018 bedrev Kemikalieinspektionen ett tillsynsprojekt för att kontrollera ämnen på kandidatförteckningen i varor som säljs på den svenska marknaden och hur informationsplikten följs. Resultaten av projektet redovisas i rapporten Tillsyn av informationsplikten – Ämnen på kandidatförteckningen (tillsynsrapport 4/19). Kemikaliemyndigheten har också

genomfört ett tillsynsprojekt om e-handel. Av rapportens sammanfattning (Tillsyn av e-handel 2018, tillsynsrapport 12/18) framgår bl.a. följande:

Kemikalieinspektionen har kontrollerat 106 varor som vi köpt via butiker på internet. Vi köpte leksaker, smycken och elektronik från e-butiker eller marknadsplattformar hos företag baserade i Sverige, EU eller utanför EU. Vi kontrollerade varornas innehåll av förbjudna ämnen och på leksakerna och elektroniken kontrollerade vi även märkningen. Syftet med projektet var att kontrollera om varor som säljs via e-handel uppfyller kraven på kemikalielagstiftningen och att undersöka vilka möjligheter och utmaningar tillsynsmyndigheter har när vi ska kontrollera försäljning som görs på internet.

Vid en jämförelse med likvärdiga produkter från e-handel baserad i Sverige, EU respektive utanför EU var andelen varor med otillåtna ämnen högre för varor från företag utanför EU än för varor från företag i Sverige och EU. Undersökningen är inte gjord med ett slumpmässigt urval och resultatet ger inte en statistiskt säkerställd bild för hela marknaden, men den tyder på att varor som handlas direkt från företag utanför EU har en större risk att innehålla otillåtna ämnen.

Projektet visade att tillsynsmyndigheters möjligheter att ställa krav på att företag åtgärdar varor med brister skiljer sig mycket åt beroende på företagets hemvist. För företag i det egna landet är det inte så stor skillnad gentemot traditionell handel, förutom att det kan vara svårare att avgöra vilket företag som ansvarar för försäljningen. När det gäller företag inom EU ska den svenska myndigheten själv kommunicera med företaget och om de inte frivilligt vidtar åtgärder kan ärendet lämnas över till ansvarig myndighet i det aktuella landet. Vår erfarenhet från det här projektet är att kommunikationen med andra myndigheter fungerar väl.

De företag där tillsynsmyndigheter har minst möjligheter att komma till rätta med bristande produkter är de som är baserade utanför EU. Även om flera av dessa företag vidtog frivilliga åtgärder i det här projektet är det svårt för en myndighet att gå vidare om företaget inte svarar eller inte vidtar åtgärder. Detta område behöver utvecklas, speciellt då denna typ av handel ökar stort. De områden som vi anser är viktigast att prioritera är:

1. Konsumenter behöver bli mer medvetna om att det finns risker med att handla varor från företag utanför EU.
2. Fler internetbaserade företag behöver själva ta ansvar för de varor som de marknadsför.
3. Tillsynsmyndigheter inom och utanför EU behöver bli bättre på att samarbeta.

Kemikalieinspektionen har framfört att nya förutsättningar har lett till att kontrollen av produktsäkerhet och regelefterlevnad inte är fullt ut anpassade för e-handel. Kemikalieinspektionen arbetar på flera arenor för att möta denna utmaning. Myndigheten har under de senaste tre åren bl.a. kontrollerat flödet av varor in på den svenska marknaden för att hitta metoder för tillsyn av e-handelsföretag och former för samverkan mellan myndigheter både inom Sverige och mellan länder. Internationell e-handel har kontrollerats inom ramen för ett nordiskt samarbete, och gränskontroller har utförts i samverkan med Tullverket. Kemikalieinspektionen har initierat och är ordförande för ett projekt om tillsyn av e-handel inom ramen för EU-samarbetet.

I januari 2021 redovisade Kemikalieinspektionen en analys av e-handels särskilda utmaningar när det gäller varors innehåll av reglerade kemiska ämnen (rapport 3/21). I rapporten framhålls att det finns flera problem med att produkter som inte uppfyller den europeiska kemikalielagstiftningen når den svenska marknaden via e-handel. Särskilt privatimport via e-handel från länder utanför EU och EES innebär att produkter som innehåller okända eller begränsade kemikalier kan komma i omlopp i EU eftersom det då inte finns något företag som har kunskap om reglerna som ansvarar för importen. Förutom att risken för skador på hälsa och miljö ökar påverkas även EU-företagens konkurrenskraft eftersom de konkurrerar på olika villkor på den inre marknaden. I rapporten påpekas att utmaningarna med e-handeln i Sverige är globala och att de därför bör hanteras på samtliga nivåer: internationellt, inom EU och nationellt. I rapporten föreslår Kemikalieinspektionen ett antal åtgärder, bl.a. att Sverige ska verka för att ett större ansvar läggs på marknadsplatserna, exempelvis genom e-handelsdirektivet⁴ och att Kemikalieinspektionen utökar sitt stöd till regeringen för att utveckla och genomföra globala system som bidrar till en säkrare e-handel.

Kemikalieinspektionen hade i uppdrag att under 2021 och 2022 stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda insatser för att varor och produkter ska bli giftfria redan i design- och produktionsledet. Inom ramen för uppdraget har myndigheten fortsatt att stärka arbetet för en cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda insatser med målet att produkter och varor ska vara giftfria från början. Under 2022 fokuserade Kemikalieinspektionen bl.a. på insatser som gäller metodutveckling av tillsynen av ämnen i varor och kemiska produkter, särskilt med anledning av ökad e-handel och insatser för att stärka samarbetet med Tullverket.

Inom arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag (rapport 4/20) har Kemikalieinspektionen ökat tillsynen av konsumentvaror, exempelvis leksaker, hemelektronik och varor tillverkade av kända riskmaterial såsom mjuka plaster. Sverige har kunnat bli tongivande i den europeiska tillsynssamverkan och har varit drivande i utvecklingen av tillsynen av e-handeln inom EU. Den ökande e-handeln har lett till att Kemikalieinspektionen under 2018–2020 bl.a. arbetade fram nya metoder och genomförde kontroller av inflödet av varor på den svenska marknaden. Kemikalieinspektionen har utvecklat stödet till allmänheten genom att använda digitala kanaler och skapa nya tjänster tillsammans med andra aktörer. Bland annat finns Instagramkontot Textilsmart som ger kunskap om hållbar konsumtion av textilier. Kemikalieinspektionen har även spelat in flera avsnitt av en podd (Kemikaliepodden) som har laddats ned mycket.

Kemikalieinspektionen och Sveriges Konsumenter deltar i ett samarbetsprojekt där myndigheter och organisationer från 13 EU-länder tillsammans

⁴ Direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informations-samhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden.

utvecklar en mobilapplikation med information om farliga kemikalier i varor. Via applikationen ska konsumenterna enkelt kunna få information om ifall en vara innehåller farliga ämnen och ställa frågor till leverantörerna. Projektet har finansierats av EU:s miljöprogram Life.

I december 2019 presenterade kommissionen meddelandet Den europeiska gröna given (COM(2019) 640), dvs. EU:s nya tillväxtstrategi tillika åtgärdsplan för att hantera klimat- och miljörelaterade utmaningar. Den gröna given innehåller en färdplan och ett åtgärds paket i flera delar. När det gäller frågan om konsumentinformation anför kommissionen bl.a. att konsumentpolitiken ska hjälpa konsumenterna att fatta välgrundade beslut och spela en aktiv roll i den gröna omställningen. Enligt kommissionen spelar tillförlitlig, jämförbar och kontrollerbar information en viktig roll för att göra det möjligt för köparna att fatta mer hållbara beslut. Kommissionen anför vidare att digitaliseringen kan bidra till att förbättra tillgången till information om egenskaperna hos produkter som säljs i EU. Ett elektroniskt produktpass skulle enligt kommissionen t.ex. kunna ge information om en produkts ursprung och sammansättning. I Europaparlamentets resolution om den gröna given framhåller Europaparlamentet i denna del betydelsen av konsumentmakt och välinformerade konsumenter. Parlamentet efterlyser här åtgärder för att ge konsumenterna tillgång till överskådlig, jämförbar och harmoniserad produktinformation, inklusive märkning av produkter, på grundval av solida uppgifter och konsumentforskning, för att hjälpa konsumenterna att göra mer hälsosamma och hållbara val och för att de ska informeras om produkters hållbarhet, reparerbarhet och miljöavtryck.

Den 13 november 2020 antog kommissionen en ny övergripande strategi för EU:s konsumentpolitik (COM(2020) 696). Strategin omfattar fem prioriterade huvudområden, varav den gröna omställningen är en. Kommissionen hänvisar bl.a. till kemikaliestrategin för hållbarhet (COM(2020) 667) som omfattar åtgärder som syftar till att öka den information om kemikalier som konsumenterna har tillgång till, skydda dem från de mest skadliga ämnena och främja säkra kemikalier som är utformade på ett hållbart sätt.

Den 30 mars 2022 presenterade kommissionen sitt förslag till förordning om ekodesign för hållbara produkter (COM(2022) 142). Förslaget är en del i ett lagpaket inom ramen för den europeiska gröna given som ska få hållbara produkter att bli norm, främja cirkulära affärsmodeller och ge konsumenterna mer inflytande i samband med den gröna omställningen. Förslaget syftar till att ge möjlighet att reglera produkters hållbarhet genom hela deras livscykel. Kommissionen får befogenhet att ställa ekodesignkrav på produktgrupper när det gäller hållbarhet och tillförlitlighet, återanvändbarhet, uppgraderbarhet, reparerbarhet, underhåll och renovering, innehåll av skadliga ämnen, energi- och resurseffektivitet, innehåll av återvunnet material, återtillverkning och återvinning, koldioxid- och miljöavtryck samt förväntad mängd avfall som produkten ger upphov till. Förslaget innehåller också krav på att digitala produktpass tas fram för de produktgrupper som regleras. För att få sättas ut

på EU-marknaden ingår i förslaget krav på digitala produktpass för alla produkter som omfattas av en delegerad akt. Produktpassen ska innehålla information om ekodesignkraven inklusive information om skadliga ämnen och följa med produkten längs hela dess livscykel.

Åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen

Utskottet har vid upprepade tillfällen påpekat vikten av en säker användning av kemikalier för människor och miljö. Framför allt gäller det skyddet av barn och unga eftersom de är extra känsliga för kemikalier. I betänkande 2018/19: MJU7 Kemikaliepolitik framhöll utskottet att Sverige arbetar aktivt för att Reachförordningen kontinuerligt utökas genom att nya särskilt farliga ämnen identifieras och förs upp på kandidatlistan.

Kemikalieinspektionen hade under 2010–2020 i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Målet var att minska de kemiska riskerna i vardagen, med ett särskilt fokus på skydd av barn och unga i alla de miljöer de vistas i. Kemikalieinspektionen arbetade under denna period aktivt med att ta fram förslag till reglering av farliga ämnen inom EU. Under 2011–2020 lämnade myndigheten in totalt 74 förslag till riskminskande åtgärder inom arbetet med en giftfri vardag. Av dessa har 54 hittills tagits upp för beslut inom EU. Alla förslag utom 3 har accepterats. Kemikalieinspektionen bedömer att Sverige med detta arbete konkret har bidragit i tillämpningen och genomförandet av EU:s kemikalielagstiftning.

I regleringsbrevet för 2017 gav regeringen Kemikaliemyndigheten i uppdrag att kartlägga förekomsten av farliga ämnen i produkter och varor som ännu inte är begränsade inom EU. Kartläggningen skulle främst ta sikte på särskilt farliga ämnen men kunde även omfatta farliga ämnen i de fall det var relevant för att skydda människors hälsa och miljön. Barn och unga skulle prioriteras. Framför allt skulle förekomsten i konsumenttillgängliga varor och produkter kartläggas. Uppdraget slutredovisades i december 2020 (rapport 3/2020). Arbetet har resulterat i följande kartläggningsprojekt:

- Materialkartläggning av papper och papp
- Materialkartläggning av gummi och silikon
- Materialkartläggning av plaster
- Kartläggning av farliga kemiska ämnen i olika branscher i Kemikalieinspektionens produktregister
- Kartläggning av plastpartiklar i kemiska produkter
- Kartläggning av miljömärkningskriterier för farliga ämnen.

Därutöver innefattade arbetet specifika kartläggningar av farliga kemiska ämnen i följande produkter:

- intimhygienprodukter
- textilier
- livsmedelsförpackningar
- vissa produkter riktade till barn och ungdomar.

Kemikaliemyndigheten framhåller att data från kartläggningsprojekten skapar bättre förutsättningar för myndigheten att prioritera ämnen där det behövs någon form av vidare åtgärd för att minska hälso- eller miljöriskerna. Åtgärder kan vara allt från klassificering eller begränsningsåtgärder till information, dialog eller bilaterala kontakter mellan Kemikalieinspektionen och någon annan myndighet för vidare åtgärd. Genom kartläggningsarbetet har myndigheten t.ex. kunnat bidra med underlag till det begränsningsförslag för per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS) som Kemikalieinspektionen arbetar med tillsammans med Norge, Danmark, Tyskland och Nederländerna. Myndigheten har även funnit ett flertal farliga ämnen som förs vidare i Kemikalieinspektionens riskhanteringsarbete på framför allt EU-nivå, men även på nationell och global nivå. Den samlade datamängden från kartläggningarna kommer att fortsätta att analyseras och användas i Kemikalieinspektionens arbete med utveckling av lagstiftningen.

Kemikalieinspektionen hade i uppdrag att under 2021 och 2022 stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda insatser för att varor och produkter ska bli giftfria redan i design- och produktionsledet. I uppdraget ingick bl.a. insatser för att fasa ut särskilt farliga ämnen genom nya initiativ inom EU och globalt med fokus på kemikalier som har en stor spridning i samhället och miljön, minska riskerna med andra farliga ämnen särskilt inom EU och internationellt samt utveckla tillsynen för att kunna hantera de utmaningar som framför allt är kopplade till e-handel och gränsdragningen mellan avfalls- och kemikalielagstiftningen. Kemikalieinspektionen ska också stärka information och vägledning om användningen av återvunnen råvara, särskilt i fråga om att minska riskerna med farliga ämnen och fasa ut särskilt farliga ämnen i olika sammanhang och i olika materialslag för att bidra till en giftfri cirkulär ekonomi.

Som redovisas ovan antog kommissionen i oktober 2020 en kemikalie-strategi för hållbarhet (COM(2020) 667). I strategin aviserar kommissionen ett betydande antal övergripande åtgärder för att minska riskerna med farliga ämnen. Bland annat åtar sig kommissionen att vidta följande åtgärder:

- Utvidga den generiska metoden för riskhantering för att säkerställa att konsumentprodukter – bl.a. material i kontakt med livsmedel, leksaker, barnavårdsartiklar, kosmetika, tvätt- och rengöringsmedel, möbler och textilier – inte innehåller CMR-ämnen, dvs. kemikalier som orsakar cancer eller genmutationer, påverkar det reproduktiva eller det endokrina systemet eller är långlivade och bioackumulerande.
- Prioritera ovan nämnda ämnen för begränsningar för alla användningar och genom gruppvis hantering i stället för att reglera dem vart för sig.
- Säkerställa säkerheten för barn i fråga om farliga kemikalier i barnavårdsartiklar och andra produkter för barn (andra än leksaker) för att ge samma skyddsnivå som i leksaker, genom de rättsliga kraven i Reachförordningen och direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet.

- Fastställa kriterier för nödvändiga användningar för att säkerställa att de skadligaste kemikalierna tillåts endast om de är nödvändiga för hälsa och säkerhet eller är kritiska för samhällets funktion och om det inte finns några alternativ som är godtagbara ur miljö- och hälsosynpunkt.
- Utvidga den skyddsnivå som ges till konsumenter till att gälla yrkesmässiga användare enligt Reachförordningen.
- Stärka arbetarskyddet genom att i samband med den kommande strategiska ramen för arbetsmiljö fastställa ytterligare prioriteringar för att hantera arbetstagarnas exponering för farliga ämnen, bl.a. genom att identifiera de mest skadliga ämnen för vilka kommissionen kommer att föreslå yrkeshygieniska gränsvärden efter det etablerade samrådsförfarandet på arbetsmiljöområdet.

Enligt Kemikalieinspektionen pågår ett intensivt arbete inom EU med utgångspunkt i kemikaliestrategin. Kemikalieinspektionen har vidare anförts att Sverige bör ta en aktiv roll i att genomföra EU:s kemikaliestrategi genom att Kemikalieinspektionen och andra berörda myndigheter bidrar i arbetet, både nationellt och i EU (rapport 3/2022).

Den 10 mars 2020 lade kommissionen fram meddelandet En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin – För ett renare och mer konkurrenskraftigt Europa (COM(2020) 98). Kommissionen vill bl.a. driva på arbetet för produktinformation till konsumenter och vill mobilisera potentialen för att digitalisera av produktinformation.

I den svenska handlingsplanen för cirkulär ekonomi som presenterades i januari 2021 redovisade regeringen de åtgärder som vidtagits för att på olika sätt minska förekomsten av farliga ämnen. Förutom ovan redovisade satsningar framhålls i handlingsplanen att regelverken inom EU bör sikta mot giffria materialcykler, ytterligare och bredare krav på produktdesign som bidrar till cirkulär ekonomi, ökad användning av återvunnet material med hög kvalitet i produkter, tillgång till produktinformation som stöder en cirkulär ekonomi samt stöd till och möjliggörande av cirkulära affärsmodeller för återanvändning, återtillverkning och återvinning.

Sverige har, främst genom Kemikalieinspektionens arbete, länge drivit frågan om behov av information om kemikalier i varor för att underlätta materialåtervinning i giffria kretslopp. Som ett resultat av bl.a. detta infördes krav i direktiv 2008/98/EG om avfall om att inrätta en s.k. SCIP-databas (substances of concern in articles as such or in complex objects [products] established under the Waste Framework Directive) för att samla kunskap om varors innehåll av särskilt farliga ämnen. Sedan januari 2021 måste företag som släpper ut varor som innehåller särskilt farliga ämnen på marknaden rapportera detta till den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa).

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20, bet. 2022/23: MJU1, rskr. 2022/23:97) föreslår regeringen ökade medel till Sveriges kemikaliearbete för att säkerställa en fortsatt hög nivå på arbetet. Regeringen framhåller att en cirkulär ekonomi behöver vara fri från skadliga

ämnen. Sverige har hög kompetens inom kemikalieområdet vilket också har gett Sverige högt anseende och stort inflytande inom EU och globalt. Regeringen vill stärka skyddet av människors hälsa och miljön bl.a. genom att skadliga ämnen systematiskt fasas ut ur konsumentprodukter och att lagstiftningen tar höjd för kombinationseffekter och vill främja innovation av säkra och hållbara kemikalier. Regeringen framhåller att tydliga och effektiva EU-regler ger svenska företag som redan är i framkant bättre konkurrens-möjligheter. Enligt regeringen kan svenska myndigheter bidra i detta arbete. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:MJU1, rskr. 2022/23:97).

Farliga ämnen i byggprodukter

Under de senaste åren har ett antal åtgärder vidtagits för att minska förekomsten av farliga ämnen i bl.a. byggprodukter. När det gäller åtgärder på EU-nivå antog kommissionen i december 2015 en handlingsplan för den cirkulära ekonomin (COM(2015) 614). I handlingsplanen beskrev kommissionen breda åtaganden om bl.a. ekodesign, produktionsprocesser samt avfallsinsamling och avfallshantering. Som framgår ovan antog kommissionen våren 2020 en ny handlingsplan för cirkulär ekonomi (COM(2020) 98). Några frågor som särskilt lyfts fram i handlingsplanen är åtgärder för informationssystem för att spåra ämnen i varor som inger betänkligheter och att utvidga ekodesign-direktivet för att skapa en mer hållbar produktdesign. Vissa materialströmmar och produkttyper pekas i båda handlingsplanerna ut som särskilt viktiga ur ett cirkulärt perspektiv, däribland byggprodukter.

I den svenska handlingsplanen för cirkulär ekonomi som presenterades i januari 2021 framhålls att bygg- och fastighetssektorn är prioriterade strömmar i regeringens arbete såväl nationellt som inom EU. Regeringen framhåller att återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av ofarligt bygg- och rivningsavfall, med undantag av jord och sten, årligen fram till 2025 ska uppgå till minst 70 viktprocent. Regeringen framhåller vidare i handlingsplanen att den på sikt avser att komplettera miljömålssystemet med etappmål eller andra mål för bl.a. bygg- och fastighetssektorn, inklusive bygg- och rivningsavfall, där det bedöms lämpligt.

I plan- och byggförordningen (2011:338) finns krav på byggnader till skydd för människors hygien, hälsa och miljö. Där anges att byggnader inte får vara projekterade eller utförda så att de innebär en oacceptabel risk för de som använder byggnaderna eller för deras grannar. Regler om material och byggprodukter och besvär för människors hälsa finns även i Boverkets byggregler. Där anges bl.a. att material eller byggprodukter som används i byggnaden inte ska påverka inomhusmiljön eller byggnadens närmiljö negativt.

Förordningen (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter (byggproduktförordningen) har setts över. Den 30 mars 2022 presenterade kommissionen sitt förslag till en reviderad

byggproduktförordning som en del av paketet för en cirkulär ekonomi (COM(2022) 144). Förslaget innebär bl.a. att tillverkare, importörer och distributörer får ansvar för att förmedla information om bl.a. vilken miljöpåverkan och vilken risk som användningen av byggprodukter kan medföra. Byggprodukter kan också komma att behöva uppfylla vissa krav, som kommissionen ska få möjlighet att specificera genom delegerade akter. Dessa krav kommer att gälla utöver de krav som eventuellt ställs enligt förordningen om ekodesign för hållbara produkter. Förslaget innebär även att kommissionen ska upprätta ett gemensamt informationsutbytessystem och en produktdatabas där den information som krävs i förordningen ska tillhandahållas. Kommissionen föreslås också få mandat att koppla ihop denna databas med den produktdatabas som föreslås i ekodesignförordningen.

Den 4 maj 2022 lämnade Regeringskansliet (Finansdepartementet) en faktapromemoria om förslaget till riksdagen (fakta-PM 2021/22:FPM82).

Utskottets ställningstagande

Information om farliga ämnen

Utskottet noterar att Kemikalieinspektionen arbetar på flera arenor för att möta utmaningen med internationell e-handel när det gäller varors innehåll av kemikalier. Myndigheten arbetar även på olika sätt med att förbättra tillgången till konsumentvänlig information om kemikalier. Samarbetsprojektet där en mobilapplikation med information om farliga kemikalier i varor har utvecklats är enligt utskottets bedömning särskilt intressant i sammanhanget eftersom det bör kunna bidra till att öka medvetenheten om kemikalier i varor. Utskottet ser positivt på att kommissionen har lämnat ett förslag till en förordning om ekodesign för hållbara produkter, där bl.a. frågan om elektroniska produktpass lyfts fram. Med hänvisning till det arbete som pågår lämnas motion 2022/23:967 (SD) yrkande 7 utan vidare åtgärd.

Åtgärder för att minska förekomsten av farliga ämnen

Utskottet ser positivt på att regeringen i budgetpropositionen för 2023 framhåller att skyddet av människors hälsa och miljön bör stärkas, bl.a. genom att skadliga ämnen systematiskt fasas ut ur konsumentprodukter, att lagstiftningen tar höjd för kombinationseffekter och att innovation av säkra och hållbara kemikalier främjas.

Utskottet har behandlat regleringen av särskilt farliga ämnen vid flera tillfällen tidigare, och det finns sedan länge en bred samsyn i riksdagen om att utfasningen av farliga ämnen måste intensifieras. Utskottet kan konstatera att regeringen och ansvariga myndigheter kontinuerligt arbetar med att kartlägga förekomsten av farliga ämnen i produkter och varor och utifrån detta vidtar lämpliga åtgärder. Utskottet vill särskilt framhålla det uppdrag som Kemikalieinspektionen hade att under 2021 och 2022 stärka arbetet för en giftfri cirkulär ekonomi både nationellt, inom EU och globalt genom särskilda

insatser för att varor och produkter ska bli giftfria redan i design- och produktionsledet. Utskottet välkomnar att ett intensivt arbete pågår inom EU med utgångspunkt i kemikaliestrategin och utgår från att Sverige tar en aktiv roll i att genomföra EU:s kemikaliestrategi. Utskottet välkomnar även att Sverige, främst genom Kemikalieinspektionens arbete, driver på för ökade krav på information om kemikalier i varor för att på så sätt ytterligare främja giftfria kretslopp.

Med beaktande av det arbete som redan pågår ser utskottet inget skäl att vidta någon åtgärd med anledning av det som föreslås i motionerna 2022/23:967 (SD) yrkandena 6, 9 och 10, 2022/23:2073 (S) yrkande 38 och 2022/23:2140 (S) yrkande 20. Motionsyrkandena avstyrks.

Farliga ämnen i byggprodukter

När det gäller skadliga ämnen i byggmaterial vill utskottet framhålla vikten av att gemensamma regler tas fram på EU-nivå. Utskottet noterar att kommissionen har sett över byggproduktförordningen och bl.a. föreslagit att information ska lämnas om vilken miljöpåverkan och vilken risk användningen av byggprodukter kan medföra. Utskottet vill även påminna om att byggmaterial finns bland de prioriterade materialströmmarna i såväl det nationella som det EU-gemensamma arbetet för att åstadkomma en giftfri cirkulär ekonomi. Mot bakgrund av redovisningen ovan bedömer utskottet att det bedrivs ett aktivt arbete på såväl europeisk som nationell nivå med att begränsa förekomsten av farliga ämnen i byggmaterial och med att ställa krav på att tydliggöra innehållet i dessa produkter. I avvaktan på resultatet av detta arbete avstyrker utskottet motion 2022/23:907 (C) yrkande 81.

PFAS och hormonstörande ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förbud mot och begränsningar av PFAS och hormonstörande ämnen samt sanering av områden som är kontaminerade med PFAS.

Jämför reservation 12 (V, C, MP), 13 (C, MP), 14 (C, MP), 15 (V, C, MP), 16 (S, V, MP) och 17 (V).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 82 bör tillfälliga nationella regler införas om lägsta möjliga gränsvärden för hur mycket PFAS som får finnas i dricksvattnet. Enligt yrkande 83 bör ett nationellt förbud införas mot vissa produkter som innehåller PFAS. I yrkande 85 finns en begäran om att snarast möjligt se över hur de mest kontaminerade vattentäkterna och jordbruksmarkerna kan saneras för att bli av

med förhöjt PFAS-innehåll. Enligt yrkande 87 bör man snabbare fasa ut hormonstörande ämnen och sänka gränsvärdena för dessa, i synnerhet på EU-nivå.

Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) anför i kommittémotion 2022/23:2073 yrkande 36 att Sverige aktivt bör verka för en lagstiftning där miljön och människor skyddas från skadeverkningar av hormonstörande ämnen.

Enligt motion 2022/23:1970 av Ida Karkiaainen m.fl. (S) bör ett nationellt förbud mot PFAS i matförpackningar övervägas. Sverige bör överväga att vidta liknande åtgärder som i Danmark, där ett nationellt förbud har införts mot alla typer av PFAS i livsmedelsförpackningar av papp.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS), även kallade högfluorerade ämnen, är en stor och komplex grupp med mer än 4 700 identifierade ämnen med varierande egenskaper och bred användning i samhället. PFAS används i många olika varor (t.ex. textilier och non-stick-produkter) och kemiska produkter (t.ex. impregneringssprejer och skidvalla) på grund av sina eftertraktade egenskaper. De är fett-, smuts- och vattenavvisande, temperaturtåliga och filmbildande.

Det finns ingen övergripande lagstiftning som gäller för alla PFAS som grupp. Det finns inte heller krav i lagstiftningen på att PFAS alltid ska deklarerars. Ett fåtal specifika PFAS regleras i olika regelverk enligt följande:

- För ett fåtal PFAS finns det en harmoniserad klassificering och märkning. Dessa ämnen förtecknas i bilaga VI till CLP-förordningen, dvs. förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar. Enligt Kemikalieinspektionen pågår det ett arbete med att ta fram förslag på harmoniserad klassificering för ytterligare PFAS.
- Ett tiotal PFAS är identifierade som särskilt farliga ämnen, s.k. SVHC-ämnen (substance of very high concern), och finns upptagna på kandidatförteckningen enligt regler i Reachförordningen.
- Sedan augusti 2021 finns det regler i bilaga XVII i Reachförordningen som begränsar användningen av en särskild typ av PFAS. Begränsningen omfattar omkring 200 PFAS och de nya reglerna ska med vissa undantag tillämpas fr.o.m. den 25 februari 2023.
- Den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) tillhandahåller den s.k. PACT-listan (public activities coordination tool) som innehåller information om ämnen som är under någon form av utvärdering inom Reach- eller CLP-förordningen. Listan innehåller för närvarande ett flertal PFAS.

Det finns ännu inga PFAS som omfattas av tillståndskrav och därmed är upptagna i bilaga XIV i Reachförordningen eller i tillståndsförteckningen på Echas webbplats.

Kemikalieinspektionen presenterade 2016 en nationell strategi för att minska användningen av PFAS (rapport 11/16). I uppdraget att ta fram strategin ingick att vara pådrivande i de nätverk som myndigheten bildat tillsammans med andra myndigheter och aktörer, verka för att företag frivilligt ersätter PFAS ämnen med mindre farliga ämnen och material, verka för att en handlingsplan om PFAS initieras inom EU, kartlägga användningen av PFAS och förekomsten av alternativa ämnen och material samt undersöka och i lämpliga fall föreslå om det bedöms nödvändigt med nationella begränsningar. I linje med den nationella strategin arbetar Kemikalieinspektionen med förslag på nya regleringar av PFAS-ämnena.

Kemikalieinspektionen har tillsammans med fyra andra europeiska myndigheter arbetat med att ta fram ett brett begränsningsförslag för PFAS i EU. Förslaget går ut på att den kunskap som finns om PFAS i dag ska användas för att bedöma och reglera alla PFAS-ämnena samlat som grupp och att PFAS bara ska tillåtas där det är nödvändigt för hälsa och säkerhet eller där det på annat sätt är kritiskt för samhället och där det saknas tillgängliga alternativ. Echa publicerade i februari 2023 ett förslag om att begränsa användningen av drygt 10 000 PFAS-ämnena inom EU. Efter en vetenskaplig utvärdering kommer förslaget att lämnas till kommissionen för vidare åtgärder. Kemikalieinspektionen bedömer att eventuella regler om en begränsning av PFAS-ämnena kan träda i kraft tidigast 2025.

Hösten 2018 antog kommissionen en uppdaterad ram för att hantera riskerna med hormonstörande ämnen (COM(2018) 734). Det övergripande målet för kommissionens arbete med hormonstörande ämnen är att säkerställa en hög skyddsnivå för EU:s befolkning och miljön och samtidigt upprätthålla den inre marknaden. I ramen identifierar kommissionen brister i den EU-gemensamma lagstiftningen och kunskapsluckor i den akademiska forskningen och aviserar åtgärder för att komma till rätta med dessa frågor. I meddelandet redogör kommissionen för sitt arbete med att uppdatera informationskraven i samtliga relevanta EU-lagstiftningar, t.ex. i Reach-förordningen, för att förbättra möjligheten att identifiera hormonstörande ämnen, införa enhetliga kriterier för identifiering av hormonstörande ämnen, införa sätt att ta hänsyn till kombinationseffekter och införa åtgärder för att särskilt skydda känsliga grupper.

Under riksmötet 2018/19 granskade utskottet kommissionens meddelande om en EU-ram för hormonstörande ämnen (utl. 2018/19:MJU10). Utskottet underströk vikten av att tydligare belysa tillämpningen av försiktighetsprincipen och att ersätta särskilt farliga ämnen med bättre alternativ samt värdet av en stark och enhetlig tillsyn och marknadskontroll.

I oktober 2020 presenterade kommissionen en ny kemikaliestrategi för hållbarhet (COM(2020) 667) med ambition och målsättningar för kemikaliepolitiken de närmaste åren. Strategin innehåller bl.a. åtgärder som rör hormonstörande ämnen, farliga ämnen i varor och särskilt i varor som importeras till EU, kombinationseffekter och svärnedbrytbara kemikalier såsom PFAS. Parallellt med kemikaliestrategin antog kommissionen även ett

åttonde miljöhandlingsprogram och flera arbetsdokument, bl.a. en översyn av dagens lagstiftning som reglerar hormonstörande ämnen, en sammanställning av kunskapsläge, riskbedömningsmetodik och nuvarande regler för kombinationseffekter samt ett faktaunderlag om PFAS och bakgrunden till de åtgärder som föreslås i strategin.

I strategin identifierar kommissionen ett antal specifika åtgärder när det gäller PFAS. Kommissionen åtar sig att vidta följande åtgärder:

- förbjuda alla PFAS som grupp i brandsläckningsskum samt för andra användningar och tillåta användning endast om den är nödvändig för samhället
- införa en gruppansats för PFAS, inom ramen för relevant lagstiftning om vatten, hållbara produkter, livsmedel, industriutsläpp och avfall
- ta itu med PFAS-problem på global nivå genom relevanta internationella forum och i bilaterala policydialoger med tredjeländer
- införa en EU-omfattande strategi och tillhandahålla ekonomiskt stöd inom ramen för forsknings- och innovationsprogram för att identifiera och utveckla innovativa metoder för att sanera PFAS-föroreningar i miljön och i produkter
- tillhandahålla forsknings- och innovationsfinansiering inom ramen för Horisont Europa för att åstadkomma säkra innovationer som kan ersätta PFAS.

I strategin identifierar kommissionen även ett antal specifika åtgärder när det gäller hormonstörande ämnen. Kommissionen åtar sig att vidta följande åtgärder:

- föreslå att man fastställer rättsligt bindande faroidentifiering av hormonstörande ämnen, på grundval av Världshälsoorganisationen:s (WHO) definition, med hjälp av kriterier som redan tagits fram för bekämpningsmedel och biocider och tillämpa den konsekvent i hela lagstiftningen
- se till att hormonstörande ämnen förbjuds i konsumentprodukter så snart de har identifierats, och tillåta användning endast om det visas att den är nödvändig för samhället
- stärka arbetarskyddet genom att införa hormonstörande ämnen som en kategori av SVHC-ämnen inom Reach
- se över och stärka informationskraven i hela lagstiftningen för att säkerställa att tillräcklig och lämplig information görs tillgänglig för myndigheterna för att möjliggöra identifiering av hormonstörande ämnen
- påskynda utvecklingen och användningen av metoder för att ta fram information om hormonstörande ämnen genom screening och testning av ämnen.

Utskottet har granskat kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi (utl. 2020/21:MJU12). I sin granskning anförde utskottet bl.a. att det är viktigt att utfasningen av SVHC-ämnen intensifieras, att det krävs åtgärder för att

stimulera säker design och giftfria kretslopp för en innovativ cirkulär ekonomi samt att kemikaliefrågorna behöver integreras i kommissionens övriga strategiska satsningar. Specifikt i fråga om PFAS anförde utskottet följande:

När det gäller särskilt farliga ämnen vill utskottet även påminna om att Sverige och likasinnade medlemsstater vid upprepade tillfällen och i olika forum har uppmanat kommissionen att ta fram en EU-gemensam PFAS-strategi. Utskottet konstaterar att kemikaliestrategin omfattar ett antal åtgärder som styr arbetet i denna riktning. Utskottet ser särskilt positivt på att kommissionen har åtagit sig att införa en gruppansats för PFAS inom ramen för relevant lagstiftning om vatten, hållbara produkter, livsmedel, industriutsläpp och avfall. Utskottet ser också positivt på att åtgärder ska tas fram för att förbjuda PFAS som grupp i brandsläckningsskum samt för andra användningar, och användning ska tillåtas endast om den är nödvändig för samhället. Utskottet noterar emellertid att det först behöver definieras vad som är nödvändig användning.

När det gäller hormonstörande ämnen anförde utskottet följande:

I fråga om hormonstörande ämnen ser utskottet synnerligen allvarligt på den påverkan sådana ämnen har på människors hälsa och noterar samtidigt att användningen av dessa ökar i samhället. Denna utveckling fordrar skyndsamma och kraftfulla åtgärder. Utskottet välkomnar därför att kommissionen kommer att föreslå rättsligt bindande farobaserad identifiering av hormonstörande ämnen, förbud för hormonstörande ämnen i konsumentprodukter och stärkta informationskrav för att möjliggöra identifiering av hormonstörande ämnen samt påskyndande av testmetod-utvecklingen.

Det pågår en översyn av Reachförordningen för att se till att bestämmelserna i förordningen är i linje med kemikaliestrategin. Under våren 2022 pågick ett samråd för att hämta in synpunkter från olika intressenter och medborgare om den pågående översynen. Kommissionen har aviserat ett färdigt förslag till ändringar i Reachförordningen till slutet av 2023.

När det gäller PFAS i dricksvatten förekommer detta i olika mängd på olika platser i Sverige. Svårigheten att bryta ned PFAS i kombination med att många av ämnena är vattenlösliga och rörliga i mark innebär att dricksvattentäkter riskerar att förorenas under en lång tid framöver. Den största utsläppskällan av PFAS som identifierats i Sverige är från användning av brandskum vid brandövningsplatser. Den användningen har gett upphov till lokalt höga halter av PFAS i grund-, yt- och dricksvatten.

Den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) presenterade 2020 sin bedömning av hur mycket PFAS man kan få i sig utan risk för hälsan. Det nya fastslagna hälsobaserade riktvärdet är 4,4 nanogram per kilo kroppsvikt och vecka (tolerabelt veckointag, TVI) och gäller för fyra olika PFAS tillsammans. Det innebär en kraftig sänkning av tidigare TVI för perfluoroktansulfonat (PFOS) och perfluoroktansyra (PFOA) från 2008.

Rådet beslutade i december 2020 att införliva gränsvärden för PFAS i ett nytt dricksvattendirektiv. Gränsvärdet för totalt 20 PFAS-ämnen är 100 nanogram per liter. Värdena är bindande och direktivet skulle vara införlivat i de nationella dricksvattenföreskrifterna senast den 12 januari 2023.

Medlemsstaterna kan välja att införa striktare lagstiftning i sina nationella regler om det finns skäl för detta.

Livsmedelsverket har genom föreskrifter (LIVSFS 2022:12) infört nationella gränsvärden för PFAS i dricksvatten. Reglerna om PFAS baseras bl.a. på Efsas hälsobaserade riktvärde för PFAS 4 från 2020 och omfattar två gränsvärden:

- PFAS 4: 4 nanogram per liter
- PFAS 21: 100 nanogram per liter

Gränsvärdet för PFAS 4 omfattar de ämnen som ingår i Efsas hälsobaserade riktvärde (PFOA, PFNA, PFOS och PFHxS), och gränsvärdet för PFAS 21 omfattar PFAS 4 samt ytterligare PFAS. Gränsvärdena för PFAS ska tillämpas från den 1 januari 2026.

För att kartlägga var det finns PFAS i råvatten och dricksvatten skickade Livsmedelsverket under 2020 en enkät till alla landets kommuner. Underlaget i rapporten kommer från vattenverk som försörjer fler än 500 personer, totalt 580 vattenverk i 257 kommuner. Majoriteten av de vattenverk som rapporterade in analysresultat hade halter under 10 nanogram per liter vatten. Den högsta halten, som hittades i två vattenverk vid enstaka provtagnings-tillfällen, var 40 nanogram per liter. Vid andra mätningar var halterna lägre.

Den 1 januari 2023 infördes gemensamma gränsvärden inom EU för vissa PFAS i animaliska livsmedel. Gränsvärdena gäller bl.a. ägg, kött, fisk, kräftdjur och musslor. Gränsvärdena kommer så småningom att utökas till flera kategorier av livsmedel. Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att med stöd av Livsmedelsverket och Jordbruksverket under 2022–2024 förbättra kunskapen avseende om PFAS i miljön påverkar halter i svenska livsmedel och därigenom exponering för människor. Slutredovisningen av uppdraget ska innehålla förslag på fortsatta åtgärder för att säkerställa kunskap om PFAS i livsmedel. Det årliga resultatet av myndigheternas arbete ska redovisas i årsredovisningarna för 2022 och 2023. Resultatet av uppdraget ska slutredovisas senast den 28 februari 2025.

När det gäller frågan om PFAS i marföropackningar kan det konstateras att området material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel är ett harmoniserat rättsområde som främst regleras genom EU-rätten med vissa kompletterande nationella bestämmelser. Övergripande och grundläggande bestämmelser finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 av den 27 oktober 2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel (kontaktmaterialförordningen). I propositionen Material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel (prop. 2020/21:157, bet. 2020/21: MJU18, rskr. 2020/21:323) föreslogs bestämmelser som kompletterar kontaktmaterialförordningen så att denna ska kunna tillämpas effektivt. Lagändringarna började gälla den 1 juli 2021.

Både tillverkare av material och produkter och livsmedelsföretagare omfattas av kontaktmaterialförordningen. Av förordningen framgår att

materialet under normala och förutsebara användningsförhållanden inte får överföra ämnen till livsmedlet i sådana mängder att det utgör en fara för människors hälsa, medför en oacceptabel förändring av livsmedlets sammansättning eller medför en försämring av livsmedlets smak- och luktegenskaper. Konsumenter får inte heller vilseledas genom det sätt på vilket ett material eller en produkt märks, marknadsförs och presenteras. Samtliga tillverkare och importörer av material och produkter samt de livsmedelsföretagare som använder material och produkter i sin livsmedelsproduktion ska ha ett system för spårbarhet för att kunna underlätta kontroll och återkalla defekta produkter. Enligt artikel 5 i förordningen får kommissionen vidta särskilda åtgärder för vissa närmare angivna grupper av material och produkter.

Om kommissionen inte har beslutat om sådana särskilda åtgärder som avses i artikel 5 i kontaktmaterialförordningen får medlemsstaterna behålla eller införa nationella bestämmelser (artikel 6 i kontaktmaterialförordningen). Danmark har med stöd av denna bestämmelse beslutat om ett nationellt förbud mot PFAS i material av kartong och papper som kommer i kontakt med livsmedel. Danmark har underrättat kommissionen om beslutet.

Regeringen har drivit på för att kommissionen med stöd av kontaktmaterialförordningen antar utkast till lagstiftningsförslag för att införa specifika regler för papp och kartong samt fasa ut särskilt farliga ämnen i dessa produktkategorier.

När det gäller förorenade områden har Naturvårdsverket i samarbete med Statens geotekniska institut (SGI) tagit fram en gemensam vägledning om hur PFAS kan riskbedömas och åtgärdas inom förorenade områden (rapport 6871, januari 2019). Vägledningen är en kunskapssammanställning som introducerar PFAS-problematiken och beskriver hur de preliminära riktvärdena för PFOS i jord och grundvatten kan tillämpas i riskbedömningen. Vidare beskrivs översiktligt olika åtgärdsmetoder som kan användas för att åtgärda PFAS-förorenade områden.

Naturvårdsverket tog 2009 fram en generell vägledning om efterbehandling av förorenade områden (rapport 5976, 5977 och 5978) och 2012 en vägledning om efterbehandlingsansvar (rapport 6501). SGI redovisade 2015 ett regeringsuppdrag om preliminära riktvärden för PFAS i mark och grundvatten (SGI publikation 21).

Ansvarig för att åtgärda ett förorenat område är i första hand den som bedrivit den verksamhet som orsakat föroreningen enligt principen om att förorenaren betalar (2 kap. 8 § miljöbalken). Finns det flera ansvariga verksamhetsutövare som gett upphov till samma förorening är de solidariskt ansvariga (10 kap. 6 och 7 §§ miljöbalken). I andra hand, om verksamhetsutövaren inte finns kvar eller inte kan bekosta avhjälpansåtgärder, ansvarar den som förvärvat fastigheten efter att miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999. Den som förvärvat en privatbostadsfastighet ansvarar bara om denne kände till eller borde ha känt till föroreningen vid förvärvet. Både

verksamhetsutövarens och fastighetsförvärvarens ansvar omfattar undersökningar och utredningar samt, efter en skälighetsbedömning, faktiska saneringsåtgärder och andra åtgärder för att förhindra exponering för och spridning av föroreningen. Ansvaret inkluderar både själva utförandet av åtgärderna och ett betalningsansvar för dem.

Eftersom många av de allvarligaste föroreningarna skedde före den 1 juli 1969 när miljöskyddslagen kom, är det vanligt att det inte längre finns någon som kan hållas ansvarig för att bekosta de åtgärder som krävs. Kommuner kan i dessa fall ansöka om statlig finansiering för utredning och åtgärd hos länsstyrelsen som samordnar och prioriterar arbetet regionalt. Länsstyrelsen gör i sin tur en ansökan om finansiering hos Naturvårdsverket, vars uppgifter är att samordna arbetet nationellt, prioritera de viktigaste områdena att åtgärda och sedan fördela anslaget.

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 20, bet. 2022/23:MJU1, rskr. 2022/23:97) anför regeringen att det är av stor vikt att arbetet med att ta bort och minska miljögifter genom arbetet med förorenade områden, både på land samt i hav och vatten, håller en hög takt. Det är avgörande för att uppnå målet Giftfri miljö samt flera av de vattenrelaterade målen. I propositionen tillför regeringen därför 340 miljoner kronor till anslaget för sanering och återställning av förorenade områden.

Utskottets ställningstagande

När det gäller PFAS uppmärksammade utskottet under förra mandatperioden att viktiga steg har tagits för att strama åt regleringen av denna ämnesgrupp. Utskottet har bl.a. pekat på att Sverige tillsammans med likasinnade medlemsstater föreslagit att alla PFAS ska hanteras och bedömas på gruppnivå och att endast samhälls nödvändig användning ska vara tillåten. När det gäller hormonstörande ämnen har utskottet tidigare understrukit vikten av att tydligare belysa tillämpningen av försiktighetsprincipen och vikten av att ersätta särskilt farliga ämnen med bättre alternativ samt betonat värdet av en stark och enhetlig tillsyn och marknads kontroll. I sin granskning av kommissionens meddelande om en kemikaliestrategi för hållbarhet fäste utskottet stor vikt vid de aviserade åtgärderna för hanteringen av PFAS, bl.a. åtgärden att förbjuda alla PFAS som grupp. Utskottet noterade att en bred begränsning i Reachförordningen vore det mest effektiva sättet att minska riskerna med PFAS. Utskottet välkomnade även i sin granskning att kommissionen bl.a. föreslog ett förbud mot hormonstörande ämnen i konsumentprodukter.

Utskottet anser att dessa synpunkter fortfarande är relevanta och ser därför med tillförsikt på den översyn av Reachförordningen som nu pågår för att anpassa lagstiftningen till kemikaliestrategins ambitioner, inte minst när det gäller regleringen av PFAS och hormonstörande ämnen. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att vara mycket pådrivande i detta arbete.

Utskottet välkomnar att Livsmedelsverket nu har infört nationella gränsvärden för PFAS i dricksvatten som ska börja tillämpas den 1 januari 2026.

Sverige har drivit på för att kommissionen med stöd av kontaktmaterialförordningen ska anta utkast till lagstiftningsförslag för att införa specifika regler för papp och kartong samt fasa ut särskilt farliga ämnen i dessa produktkategorier. Utskottet ser positivt på detta arbete.

I tillsynsmyndigheternas arbete med att sanera och återställa förorenade mark- och vattenområden är åtgärder inom områden förorenade med PFAS en viktig del. Utskottet noterar att Naturvårdsverket i samarbete med SGI har tagit fram en gemensam vägledning om hur PFAS kan riskbedömas och åtgärdas i förorenade områden. Vägledningen ska fungera som ett kunskapsstöd i det angelägna saneringsarbetet. Regeringen har förstärkt anslaget för sanering och återställning av förorenade områden i budgeten för 2023.

Med hänvisning till genomförda åtgärder och det arbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2022/23:907 (C) yrkandena 82, 83, 85 och 87, 2022/23:2073 (S) yrkande 36 och 2022/23:1970 (S).

Övriga kemikaliepolitiska frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel, avgifter för tillsyn och prövning, försörjningen av kritiska kemikalier och Kemikalieinspektionens lokalisering.

Jämför reservation 18 (SD) och 19 (SD).

Motionerna

Riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel

I kommittémotion 2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14 föreslås att regeringen tillsätter en utredning om hur bedömningen av och tillståndsgivningen för organismer för biologisk bekämpning fungerar. Motionärerna anför att en hög försiktighetsnivå måste tillämpas och goda riskbedömningar måste göras innan biologisk bekämpning godkänns.

Kemikalieinspektionens avgifter för tillsyn och prövning

Enligt kommittémotion 2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 5 bör kemikalielagstiftningen ses över så att inte små företag missgynnas i avgiftsfördelningen. Enligt yrkande 12 bör handläggningen av ansökningar i fråga om nya kemikalier förenklas. Motionärerna framhåller att Kemikalieinspektionens handläggningstider tidigare har varit ett problem. Åtgärder har vidtagits och bör fortgå så att handläggningen av nya

kemikalieansökningar förenklas ytterligare till förmån för olika intressen i samhället. I yrkande 13 betonas vikten av att sträva efter sänkta kostnader för handläggning av ansökningar i fråga om kemikalier för svenska företag, i synnerhet små företag.

Försörjning av kritiska kemikalier

I motion 2022/23:602 av Marléne Lund Kopparklint (M) betonas vikten av att följa upp lagerhållning av nödvändiga kemikalier som används till vatten- och avloppsförsörjning. Regeringen behöver i beredningsplaneringen se till att försörjningen av dricksvatten- och avloppskemikalier är tillräcklig.

Kemikalieinspektionens lokalisering

I motion 2022/23:727 av Robert Hannah och Helena Gellerman (båda L) anförs att Kemikalieinspektionen bör flyttas från Stockholm till Göteborg.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel

Ett biologiskt bekämpningsmedel är en bioteknisk organism och kan vara antingen en biocidprodukt eller ett växtskyddsmedel. Vid biologisk bekämpning används ofta naturliga fiender till de skadeorganismer som ska bekämpas. Sådana fiender kan vara mikroorganismer såsom bakterier, virus och svampar eller makroorganismer såsom nematoder (rundmaskar), insekter eller spindeldjur, s.k. NIS. Biotekniska organismer är produkter som består av eller innehåller levande organismer och som har framställts i bekämpnings-syfte eller annat tekniskt syfte. Vissa biotekniska organismer kan vara genmodifierade organismer (GMO).

Enligt Kemikalieinspektionen används biologiska bekämpningsmedel framför allt i växthus men även på friland. Mikroorganismer används bl.a. för betning av utsäde och för bekämpning av mygglarver. Biologisk bekämpning ingår som en viktig komponent i integrerat växtskydd, som är en kombination av olika åtgärder mot skadegörare. Integrerat växtskydd är i sin tur en viktig del av hållbar användning av växtskyddsmedel inom EU.

Biologiska bekämpningsmedel som består av mikroorganismer ska, på samma sätt som kemiska bekämpningsmedel, vara godkända av Kemikalieinspektionen för att få säljas eller användas. Växtskyddsmedel som innehåller mikroorganismer omfattas av EU:s växtskyddsmedelsförordning. Biocidprodukter som innehåller mikroorganismer omfattas av EU:s biocidförordning eller den svenska förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

När det gäller biologiska bekämpningsmedel som består av makroorganismer tillämpas förordningen (2016:402) om nematoder, insekter och spindeldjur som bekämpningsmedel som beslutades 2016. Förordningen innebär att ett nytt system för ansökan och prövning av NIS har utarbetats. Systemet togs i drift 2020. I det nya systemet är det arten, inte produkten, som

prövas. När en art har blivit godkänd är det möjligt för alla som önskar att föra in och använda arten som bekämpningsmedel. Ett godkännande får förenas med villkor, t.ex. att användningen av miljöskäl begränsas till växthus. Ett godkännande kan komma att omprövas om det kommer fram ny information om negativ miljöpåverkan. Målet med det nya systemet, som ska bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö, är att förbättra förutsättningarna att välja biologiska bekämpningsmedel framför kemiska medel vid odling eller annan verksamhet.

Den som vill få en art godkänd som biologiskt bekämpningsmedel kan ansöka om detta hos Naturvårdsverket, som därefter prövar ansökan. Naturvårdsverket kan också på eget initiativ pröva om en av de för närvarande 102 arter som finns på Växtskyddsorganisationen för Europa och Medelhavets (European and Mediterranean Plant Protection Organization, EPPO) lista över kommersiellt använda arter för biologisk bekämpning (PM 6/3, bil. D) ska godkännas som biologiskt bekämpningsmedel. För att kvalificera sig till denna lista ska arten ha använts av minst fem av EPPO:s medlemsländer under minst fem år utan rapporterade problem. Naturvårdsverket har sedan förordningen trädde i kraft godkänt totalt 28 arter.

Myndigheten publicerar även information om hur prövningen och riskbedömningen av arter går till, vägledning och blanketter för ansökan samt information om anmälan vid upptäckt av skadliga effekter i samband med användning av NIS.

För att bedöma risker för påverkan på den biologiska mångfalden analyseras arterna när det gäller olika riskfaktorer, bl.a. etableringspotential, spridningsförmåga och val av föda. Konsekvenser som bör undvikas vid utsläpp av NIS är bl.a. att nya arter etableras i Sverige. Arter som riskerar att påverka skyddade områden eller hotade arter är heller inte lämpliga att släppa ut. Vissa biotekniska organismer kan vara GMO. För dessa gäller särskilda regler, och prövningen görs av Kemikalieinspektionen.

Kommissionen har presenterat ett meddelande med förslag på åtgärder för att säkra livsmedelsförsörjningen och stärka motståndskraften i livsmedelssystemen (COM(2022) 133). I meddelandet aviserar kommissionen förslag till nya regler för att underlätta utsläppandet på marknaden av växtskyddsmedel som innehåller biologiska verksamma ämnen.

Kemikalieinspektionens avgifter för tillsyn och prövning

Kemikalieinspektionens avgifter för tillsyn och prövning regleras i dels förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter, dels förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Kemikalieinspektionens befogenhet att ta ut avgifter genom dessa förordningsbestämmelser har meddelats med stöd av ett bemyndigande i 27 kap. 1 § miljöbalken.

Avgifter för allmänkemikalier (nedan kemikalieavgiften) regleras i 6 kap. 5 § förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

och är den avgift som företag som anmäler kemiska produkter till produktregistret betalar. I produktregistret lagras Kemikalieinspektionen information om kemiska produkter och biotekniska organismer som tillverkas i eller förs in till Sverige och om hur de används. Exempel på sådan information är produkternas användningsområde, funktion, sammansättning, produktionsvolym och hälso- och miljöfarlighetsklassificering. Kemikalieavgiften ska betalas årligen och består av registeravgift och mængdavgift. Om den sammanlagda volymen av de anmälningspliktiga produkterna är mindre än ett ton per år ska kemikalieavgiften inte betalas. Avgiften ska betalas i efterskott baserat på den årliga redovisningen av antalet produkter och mängder.

Cirka 2 500 företag var registrerade i produktregistret 2021. Av dessa betalar drygt 1 900 företag avgifter, medan 550 företag har registrerade produkter men är avgiftsbefriade. Företagen som betalar kemikalieavgift återfinns inom olika branscher och varierar i storlek.

Kemikalieavgiften finansierar marknads kontroll och annan tillsyn, direkt stöd till företag samt registerhållning. Tillsynen omfattar även det tillsyns-samarbete som förutsätts inom EU för en likvärdig och effektiv tillsyn. Avgiften är samordnad med avgiften för bekämpningsmedel.

Bekämpningsmedelsavgifter består av ansökningsavgifter och årsavgifter och regleras i förordningen om bekämpningsmedelsavgifter. Ansökningsavgifterna för prövning av bekämpningsmedel är differentierade och beror av vilken typ av ansökan som prövas. Årsavgiften är baserad på en procentandel av försäljningsvärdet av medlet och beräknas på försäljningen under kalenderåret före det år som avgiften avser. Avgifterna finansierar myndighetens prövning av ansökningar och tillsyn över att gällande regler följs. Avgiftskollektivet i denna del består av de företag som är innehavare av eller ansöker om produktgodkännanden för bekämpningsmedel. Det finns två typer av bekämpningsmedel: växtskyddsmedel och biocidprodukter. Därmed finns det även två olika grupper inom avgiftskollektivet: växtskyddsmedelsföretag och biocidproduktföretag.

Kemikalieinspektionen har länge haft problem med ett ackumulerat överskott för avgiftsfinansierad verksamhet kopplat till kemikalieavgiften och ett ackumulerat underskott för avgiftsfinansierad verksamhet kopplat till bekämpningsmedelsavgifter. Till följd av den finansiella obalansen har myndigheten haft i uppdrag att se över avgifterna för bekämpningsmedel och allmänkemikalier och lämna förslag på nya avgifter samt på hur över- och underskotten som ackumulerats över tid kan reduceras till noll. Uppdraget slutredovisades den 28 februari 2022 (rapport 1/22). När det gäller allmänkemikalier föreslår Kemikalieinspektionen att regeringen fattar beslut om att justera ned det ackumulerade överskottet med 20 miljoner kronor i den kemikalieavgiftsfinansierade verksamheten och justera ned kemikalieavgifterna. Förslaget innebär en sänkning av registeravgiften och mængdavgiften. Den sammanlagda maxavgiften föreslås sänkas från 140 000 till 130 000 kronor.

De nya kemikalieavgifterna medför att alla företag får lägre avgifter och att alla företag i avgiftskollektivet gynnas. Myndigheten redovisar att små företag har relativt höga administrativa kostnader jämfört med större företag eftersom den administrativa tidsåtgången är densamma för alla företag, oavsett företagsstorlek. Därför kan det anses extra viktigt att de nya avgifterna särskilt gynnar små företag. Myndigheten framhåller att det är främst små företag som kommer att gynnas av de sänkta avgifterna eftersom majoriteten av företagen i avgiftskollektivet är små. Förslaget innebär även att andelen små företag som når maxavgiften minskar jämfört med de nuvarande avgifterna. Myndigheten avser att se över avgiftsnivåerna vart tredje år för att säkerställa att avgiftsnivåerna möjliggör en reducering av det ackumulerade överskottet.

När det gäller bekämpningsmedel föreslår Kemikalieinspektionen att regeringen fattar beslut om att bl.a. nollställa det ackumulerade underskottet för den bekämpningsmedelsfinansierade verksamheten, justera ansökningsavgifter och årsavgifter för bekämpningsmedel och subventionera ansökningsavgifter för vissa ärendetyper, både för växtskyddsmedel och för biocidprodukter.

Förslagen innebär att företag som betalar ansökningsavgifter och årsavgifter för växtskyddsmedel får lägre avgifter totalt sett. Med förslaget kommer avgiftskollektivet som helhet inte längre att stå för kostnaden för de ärenden som föreslås subventioneras av staten. Företag som betalar ansökningsavgifter och årsavgifter för biocidprodukter behöver inte heller fortsättningsvis bära hela kostnaden för myndighetens biocidverksamhet. Företagen får i stort sett oförändrade avgifter totalt sett, med undantag för produkter där de flesta tilläggsavgifter kan bli aktuella på grund av att de innehåller särskilt farliga ämnen eller är särskilt omfattande.

Kemikalieinspektionen föreslår att de nya avgifterna för både allmänkemikalier och bekämpningsmedel träder i kraft under 2023. Myndighetens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Riksdagen har tidigare tillkännagett för regeringen att den bör säkerställa effektiva och förutsägbara godkännandeprocesser för växtskyddsmedel (bet. 2016/17: MJU23 punkt 17, rskr. 2016/17:338). I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 23) behandlade regeringen tillkännagivandet mot bakgrund av lämnade redovisningar av åtgärder, och ansåg det slutbehandlat. Regeringen redovisade bl.a. att ansvariga myndigheter tagit fram en handlingsplan för perioden 2020–2025. Utvecklingsarbetet har resulterat i att Kemikalieinspektionens handläggningstider för bedömning av växtskyddsmedel respektive biocidprodukter fortsätter att förkortas; under 2019 fattades i genomsnitt 95 procent av besluten i växtskyddsmedelsärenden och 93 procent av besluten i biocidproduktärenden inom de fastställda tidsfristerna.

Försörjning av kritiska kemikalier

Tillgången till rent vatten för dels livsmedel, dels livsmedelsproduktion och processindustri är en grundläggande förutsättning för ett fungerande samhälle. För att producera dricksvatten och för att rena avloppsvatten krävs kemikalier.

Den största delen av kemikalierna används för avloppsrening och en mindre del till dricksvattenproduktion. Enligt uppgift från Livsmedelsverket saknar Sverige i dag lager av reningskemikalier, vilket gör att dricksvattenförsörjning och avloppsrening är beroende av att olika leveranskedjor fungerar. Därför kan tillgången till sådana kemikalier av olika anledningar skifta snabbt.

Enligt den totalförsvarspolitiska inriktningen för 2021–2025, som riksdagen beslutade om i december 2020 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136), är utgångspunkten för planeringen av totalförsvaret att under minst tre månader kunna hantera en säkerhetspolitisk kris i Europa och i Sveriges närområde som innebär allvarliga störningar i samhällets funktionalitet samt krig under del av denna tid. Under de tre månaderna förutsätts att logistikflödena med omvärlden har begränsningar utan att vara helt avbrutna.

I ett tillkännagivande till regeringen har riksdagen ställt sig bakom det som utskottet anfört om Sveriges beredskapsförsörjning av kritiska kemikalier (bet. 2021/22:MJU25 punkt 13, rskr. 2021/22:336). Utskottet anförde bl.a. att arbetet med att trygga tillgången på kritiska kemikalier bör prioriteras ytterligare.

Livsmedelsverket har sedan 2010 en samordnande roll för dricksvattenfrågor i landet. Inom ramen för uppdraget har flera projekt genomförts, bl.a. om de kemikalier som behövs för att uppnå ett säkert dricksvatten, vilket också har bäring på behoven av sådana kemikalier för avloppshantering i linje med gällande miljökrav. Som ett led i uppbyggnaden av det svenska totalförsvaret utredde Livsmedelsverket under 2019–2021 sårbarheterna i dricksvattenförsörjningens kemikalieberoende. Inom arbetet har bl.a. sårbarheter i kemikalieförsörjningen kartlagts och dialoger förts med ett flertal kemikalieproducenter, dricksvattenproducenter och dricksvattendistributörer samt med branschorganisationen Svenskt Vatten.

Kartläggningen, som presenterades i december 2021 (dnr 2021/03355), visar att leveranskedjorna präglas av stort importberoende och just-in-time-principen. De kommunala dricksvattenproducenterna har olika förutsättningar, men beredskapen är generellt låg och det finns inga stora lager av dricksvattenkemikalier att använda i händelse av brist. För att minska sårbarheten i fråga om tillgång, omfördelning och lagerhållning av kemikalier föreslår Livsmedelsverket ett antal åtgärder. Olika kemikalier fordrar olika åtgärder.

- Livsmedelsverket anser att det från statligt håll bör ställas krav på att dricksvattenproducenterna ska kunna upprätthålla sin normala produktion under minst tre månader med kraftiga störningar i leveransen av kemikalier. När gäller fällningskemikalier anser verket dessutom att det bör inrättas nationella statliga lager. Förutsättningarna för att etablera en anläggning för att reaktivera aktivt kol inom Sveriges gränser bör utredas.

- Genomgående bör det göras en översyn av möjligheten att ta beredskapshänsyn i tillståndprocesser, och en diskussion om tillverkningsberedskap bör initieras inom det nordiska samarbetet. Regeringen bör också ta fram en författningsreglerad ordning för omfördelning och prioritering vid en bristsituation när ransoneringslagen (1978:268) och förfogandelagen (1978:262) inte tillämpas, men också förbereda en ransoneringsförordning som säkerställer prioritering och omfördelning till dricksvattenproduktionen.
- Livsmedelsverket efterlyser också ett bemyndigande att meddela föreskrifter för att minska sårbarheten i Sveriges livsmedelsförsörjning inför och under fredstida krissituationer och inför och under höjd beredskap.

I december 2021 gav regeringen Kemikalieinspektionen i uppdrag att med utgångspunkt i Livsmedelsverkets analyser kartlägga och analysera

- tillgången till kemikalier som är nödvändiga för dricksvattenproduktion och avloppsvattenrening, inklusive prekursorer till dessa kemikalier
- användningen av dessa kemikalier i olika branscher och hur efterfrågan kan förväntas utvecklas kommande år
- de logistiska förutsättningarna, inklusive varuflöden och förutsättningar för transport och lagerhållning, och hur dessa påverkar tillgången till dessa kemikalier
- möjliga åtgärder för en effektiv och hållbar tillgång och för att minska sårbarheter relaterade till möjliga framtida bristsituationer.

Uppdraget slutredovisades i maj 2022 (rapport 2/22). Kemikalieinspektionen har identifierat möjliga åtgärder på kort och lång sikt för att öka förutsättningarna för en robust dricksvattenproduktion och avloppsvattenrening. Inspektionen lämnar följande förslag på kort sikt – om brist uppstår:

- omfördelning av fällningskemikalier
- ökad tillgång genom omfördelning av fällningskemikalier inom internationella koncerner
- användande av andra råvaror för tillverkning av saltsyra.

Inspektionen lämnar följande förslag på lång sikt, som förebyggande åtgärder:

- skyldighet för vattenverk och avloppsreningsverk att ha beredskap att upprätthålla verksamheten vid bristsituationer
- nationella beredskapslager
- diversifiering av leverantörskedjorna
- statligt stöd till inhemska investeringar och forskning som bidrar till att öka robustheten i den svenska vattenreningen
- leveransgaranti mellan Sverige och andra nordiska länder
- tillverkning av klor på plats på vattenverket.

Myndighetens förslag bereds inom Regeringskansliet.

I december 2022 gav regeringen i regleringsbrev för 2023 Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) i uppdrag att fortsätta det arbete som inleddes 2021 för att, inom ramen för det civila försvaret, bygga upp en livsmedelsberedskap. Syftet är att bygga en robust livsmedelsberedskap och dricksvattenförsörjning. Inom ramen för arbetet med civilt försvar ska Livsmedelsverket fortsätta att utveckla stödet till kommunernas arbete med dricksvattenförsörjning genom åtgärder som under höjd beredskap minskar sårbarheten i tillgång till, och omfördelning och lagerhållning av kemikalier och genom åtgärder för att standardisera reservdelar. Livsmedelsverket ska tillsammans med länsstyrelserna fortsätta att utveckla frågor om regionala prioriteringsförmåga när det gäller nödvatten och stödet till kommunernas kontinuitetsplanering för dricksvattenförsörjning under höjd beredskap. Vidare ska dricksvattenförsörjningen i det civila försvaret fortsätta att utvecklas inom pågående arbete med nationell samordning av dricksvattenfrågor. Myndigheten ska delredovisa vidtagna åtgärder, uppnådda resultat och förslag till fortsatt arbete för att stärka dricksvattenförsörjningen 2024–2025 till Regeringskansliet senast den 30 september 2023. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2024. Livsmedelsverket har även fått i uppdrag att påbörja inrättandet av ett nationellt dricksvattenlaboratorium för att öka förmågan att möta mikrobiologiska hot mot dricksvattenförsörjningen vid kriser och vid höjd beredskap.

Åtgärder för att säkra tillgången på kritiska kemikalier vidtas även på EU-nivå. Som redovisas ovan antog kommissionen i oktober 2020 en kemikaliestrategi för hållbarhet (COM(2020) 667). I strategin framhåller kommissionen att coronapandemin inte bara har ökat det akuta behovet av att skydda människors och planetens hälsa utan också har gjort oss medvetna om att tillverknings- och försörjningskedjorna har blivit alltmer komplexa och globaliserade för vissa kritiska kemikalier från tredjeländer, t.ex. sådana som behövs för att producera läkemedel. Enligt kommissionen måste EU stärka sitt öppna strategiska oberoende med motståndskraftiga värdekedjor och diversifiera hållbar anskaffning av de kemikalier som har nödvändiga användningar för vår hälsa och för en klimatneutral och cirkulär ekonomi. För att ekonomin och hälso- och sjukvårdssystemen ska bli mer motståndskraftiga krävs det även att EU:s befintliga produktionskapacitet för kemikalier utvecklas och att det finns tillräckligt diversifierade försörjningskällor och en bättre hantering av risken för leveransstörningar på alla nivåer, strategiska reserver och lageruppbyggnad samt mekanismer för att säkerställa att leveranskedjorna kan fortsätta att fungera opåverkade i händelse av en kris. Mot denna bakgrund åtar sig kommissionen att vidta följande åtgärder:

- identifiera strategiska beroenden och föreslå åtgärder för att minska dessa beroenden

- identifiera strategiska värdekedjor, särskilt för teknik och tillämpningar som är relevanta för den gröna och digitala omställningen, där kritiska kemikalier är viktiga komponenter
- samarbeta med berörda aktörer för att öka unionens strategiska arbete på kemikalieområdet
- främja interregionalt samarbete längs hållbara värdekedjor för kemikalier genom smart specialisering för att påskynda utvecklingen av gemensamma investeringsprojekt
- främja EU:s motståndskraft när det gäller försörjning och hållbarhet av kemikalier som används i tillämpningar som är nödvändiga för samhället, genom EU:s finansierings- och investeringsmekanismer.

Kemikalieinspektionens lokalisering

Förordningen (2019:202) om statliga myndigheters lokalisering innebär bl.a. att myndigheter vid beslut om lokalisering, vare sig det gäller placering av ett fast arbetsställe för första gången eller när det gäller avveckling av ett arbetsställe på en viss ort, ska genomföra analyser av verksamhetsmässiga, personella, ekonomiska och regionala konsekvenser inom myndighetens ansvarsområden samt att lokaliseringsbeslut ska fattas av myndighetens ledning. Av analysen ska det också framgå vilka alternativa möjligheter som finns att utveckla eller rationalisera myndighetens befintliga verksamhet på en viss ort.

Näringsutskottet behandlade under förra riksmötet ett antal motionsförslag om lokalisering av statliga myndigheter (bet. 2021/22:NU11).

I betänkandet anför näringsutskottet bl.a. följande:

Utskottet konstaterar att regeringen efter riksdagens tillkännagivanden 2016 (bet. 2015/16:NU17, rskr. 2015/16:201 och bet. 2015/16:FiU25, rskr. 2015/16:208) om att den statliga närvaron bör öka i hela landet har fattat drygt 20 regeringsbeslut om lokalisering där hela eller delar av myndigheters verksamheter i Stockholms län har omlokiserats till andra delar av landet. Därtill trädde förordningen om statliga myndigheters lokalisering i kraft i juni 2019. Utskottet kan även notera att regeringen i den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 anger att det är angeläget att stärka den statliga närvaron utanför de största städerna och att en utgångspunkt är att inga nya myndigheter ska lokaliseras i Stockholm under valperioden. Utskottets uppfattning är att regeringens olika beslut om lokalisering av statliga myndigheters verksamhet liksom regeringens bedömning i den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 ligger i linje med riksdagens tillkännagivanden.

Utskottet kan vidare konstatera att Riksrevisionen i december 2021 meddelade att myndigheten genomför en granskning av om regeringens beslut om lokalisering av myndigheter till orter utanför Stockholm har genomförts på ett effektivt och långsiktigt ändamålsenligt sätt. Riksrevisionens rapport väntas bli publicerad i september 2022 och utskottet kommer således att få skäl att återkomma till frågan om myndigheters lokalisering i samband med hanteringen av regeringens skrivelse med anledning av granskningen.

Utskottet ser därför inte att det finns skäl för riksdagen att i nuläget rikta ytterligare tillkännagivanden till regeringen med anledning av de åtgärder som förordas i de aktuella motionerna.

Resultatet av Riksrevisionens granskning av regeringens lokalisering av myndigheter utanför Stockholm kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i februari 2023.

Utskottets ställningstagande

Riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel

Utskottet noterar att Naturvårdsverket under 2020 inrättade ett provningssystem för biologiska bekämpningsmedel som består av makroorganismer. Inom ramen för provningssystemet görs en riskbedömning. Utskottet noterar att målet med det nya systemet, som ska bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö, är att förbättra förutsättningarna för att välja biologiska bekämpningsmedel framför kemiska vid odling eller annan verksamhet. Utskottet betonar betydelsen av att i ökad utsträckning kunna ersätta kemiska bekämpningsmedel med biologiska. Även biologiska bekämpningsmedel måste dock användas med stor försiktighet, bl.a. för att inte skada den biologiska mångfalden. Utskottet ser ingen anledning att ifrågasätta det nya provningssystemets ändamålsenlighet. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2022/23:985 (SD) yrkande 14.

Kemikalieinspektionens avgifter för tillsyn och provning

Utskottet noterar att Kemikalieinspektionen nyligen har sett över avgifterna för bekämpningsmedel och allmänkemikalier och presenterat ett förslag på nya avgifter och på hur myndighetens finansiella obalans kan åtgärdas. Förslagen har utformats mot bakgrund av att avgifterna ska vara förutsägbara och transparenta för företagen. När det gäller allmänkemikalier föreslås en förändring som innebär att alla företag i avgiftskollektivet gynnas, i synnerhet små företag. Mot bakgrund av att frågan nyligen utretts och förslag lämnats till regeringen anser utskottet att det inte är motiverat för riksdagen att vidta någon åtgärd.

Utskottet välkomnar vidare det utvecklingsarbete som har resulterat i att Kemikalieinspektionens handläggningstider för bedömning av växtskyddsmedel respektive biocidprodukter fortsätter att förkortas. Motion 2022/23:967 (SD) yrkandena 5, 12 och 13 avstyrks därmed.

Försörjning av kritiska kemikalier

Utskottet kan konstatera att coronapandemin och det pågående kriget i Ukraina har tydliggjort sårbarheter i samhället. Tillgången till dricksvatten förutsätter en stadig tillgång till ett antal kemikalier som används i beredningsprocessen vid vattenverken. Vid svåra eller långvariga störningar i nationella och internationella varuflöden påverkas kemikalieförsörjningen och därmed även

tillgången till rent vatten. Det är av synnerligen stor vikt att försörjningstryggheten av kritiska kemikalier säkerställs.

Utskottet noterar att Livsmedelsverket har kartlagt sårbarheterna i dricksvattenförsörjningens kemikalieberoende. Enligt myndigheten är beredskapen generellt låg och det finns inga stora lager av dricksvattenkemikalier att använda i händelse av brist. Utskottet ser positivt på att Kemikaliemyndigheten har haft i uppdrag att kartlägga och analysera bl.a. tillgången till kemikalier som är nödvändiga för dricksvattenproduktion och avloppsvattenrening. Utskottet välkomnar vidare att Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA har fått i uppdrag att inom ramen för det civila försvaret bygga upp en robust livsmedelsberedskap och dricksvattenförsörjning. Utskottet ser även positivt på att åtgärder vidtas på EU-gemensam nivå.

Utskottet anser i likhet med det som anfördes i riksdagens tillkännagivande till regeringen (bet. 2021/22:MJU25 punkt 13, rskr. 2021/22:336) att Sveriges beredskapsförsörjning av kemikalier som används till rening av vatten och avlopp samt övrig livsmedelsproduktion behöver säkerställas, och att frågan ska tillskrivas mycket hög prioritet. Det är av grundläggande vikt att kunna upprätthålla viktiga samhällsfunktioner även i tider av kris. Utskottet ser dock inte skäl för riksdagen att rikta något ytterligare tillkännagivande till regeringen i denna fråga och avstyrker därför motion 2022/23:602 (M).

Kemikalieinspektionens lokalisering

Utskottet noterar att frågan om statliga myndigheters lokalisering regleras i en förordning (2019:202) och att frågan har behandlats i den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030. Som framgår ovan har det under det senaste decenniet fattats ett antal regeringsbeslut om lokalisering där hela eller delar av myndigheters verksamheter i Stockholms län har omlokiserats till andra delar av landet. Utskottet, som anser att Kemikalieinspektionen fungerar på ett ändamålsenligt sätt på den plats där den nu är lokaliserad, finner för närvarande inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av motion 2022/23:727 (L). Motionen avstyrks.

Reservationer

1. Ett riskbaserat synsätt i kemikaliarbetet, punkt 1 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 88.

Ställningstagande

Det finns en problematik i en alltför strikt kemikalielagstiftning som inte tar hänsyn till andra viktiga miljöfaktorer, däribland resurseffektivitet och cirkulära materialflöden. I dag är lagstiftningen utformad så att en hel del gamla produkter och vissa typer av avfall måste förbrännas om en hundraprocentig reningsgrad inte kan uppnås vid återvinning eller återtillverkning. Detta berör i särskilt hög utsträckning cirkuleringen av byggmaterial, möbler och golv. IVL Svenska Miljöinstitutet har bedömt att en något lägre reningsgrad av gammalt material – som i de allra flesta fall ändå har en reningsgrad på över 98 procent – i vissa fall kan motiveras av hållbarhetsskäl. För att främja cirkulära materialflöden måste ett riskbaserat synsätt tillämpas. Det bör även göras en helhetsbedömning för att undvika målkonflikterna kring en giftfri miljö och resurseffektivitet. Vid bedömningen bör således faktorer som kemikalieinnehåll, klimatnytta och cirkularitet beaktas. Ett sådant synsätt skulle gynna både miljön och de flesta återvinningsindustrier, som i dagsläget blir tvungna att skicka uttjänta varor till förbränning trots att de skulle kunna återanvändas. Kemikalieinspektionen bör därför få i uppdrag att se över hur lagstiftningen kan uppdateras så att man kan väga målen om cirkulära resursflöden och en giftfri miljö mot varandra.

2. Ett kunskapsbaserat kemikaliarbete, punkt 2 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Beatrice Timgren (SD)
och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att försiktighetsprincipen är av grundläggande betydelse. Kemikalier är en del av vardagen. Varje dag utsätter människan sig och naturen för kemikalier – naturligt förekommande, extraherade från naturens processer eller industriellt framställda. Detta är oftast ingenting människor tänker på. I många fall är den vardagliga exponeringen inte heller farlig.

Begreppet ”giftig” är relaterat till respektive ämnes koncentration och användningssätt. Kemikalier och deras interaktion kan vara ett komplext område. Även om enskilda kemikalier är ofarliga kan de i kombination med varandra vara ohälsosamma. Effekterna av långvarig exponering kan också vara svåra att överblicka. Det bör i sammanhanget betonas att många i grunden mycket användbara kemikalier blir ohälsosamma om de används på ett felaktigt sätt, och användningen bör därför av naturliga skäl omgärdas av ett strikt regelverk.

Det är viktigt att arbetet med att reglera kemikaliers användning präglas av evidensbaserad forskning, rimliga överväganden mellan för- och nackdelar samt stora säkerhetsmarginaler när det gäller människors hälsa. Barn kan av olika skäl vara extra känsliga, och produkter riktade till barn bör därför bedömas med stor noggrannhet. Förutom människors hälsa handlar detta även om förtroendet för regelverk och myndigheter.

En övergripande målsättning för svensk kemikaliepolitik bör vara ambitionen att minska exponeringen för farliga och osäkra kemikalier när det gäller både människor och naturens ekosystem. Detta bör i möjligaste mån uppnås utan att företag och konsument drabbas genom att nyttiga produkter försvinner från marknaden. Dialogen mellan vetenskap, industri och konsumentorganisationer fungerar ofta på ett bra sätt utan att politiker behöver reglera detaljerna. Lagstiftning om kemikalier bör därför präglas av försiktighet såväl som folkbildning, vetenskap och innovationer och ständigt förbättrade kunskaper om kemikaliers effekt på levande organismer.

Nya smarta kemikalier och smarta användningssätt har potentialen att minska människans negativa påverkan på miljön, samtidigt som moderna, funktionella produkter lanseras på marknaden. Insatser inom forskning och utveckling inom agrokemi och ekotoxikologi bör ha denna målsättning. Att driva orealistiska och ovetenskapliga målsättningar om att avskaffa kemikalier eller liknande är i sammanhanget att betrakta som kontraproduktivt, i synnerhet om den enda egentliga effekten blir att verksamheter, såsom jordbruk och industri, flyttar från Sverige till andra länder.

3. Ett utökat internationellt arbete, punkt 3 (S, C, MP)

av Emma Nohrén (MP), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S) och Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 79.

Ställningstagande

Vi vill betona att det är angeläget att det internationella kemikaliearbetet utökas och fördjupas. Varor tillverkas och transporteras i dag över hela världen och hanteringen av dessa ämnen är en global angelägenhet. Det är ofta långa avstånd från fabriker där varor tillverkas till slutkonsumenterna. Information om vilka kemiska ämnen som använts vid produktionen är ofta mycket svårtillgänglig. På så sätt går många potentiellt skadliga ämnen under radarn. Som konsument är man mindre säker när man köper via e-handel. Om företagen som man köper från finns utanför EU har europeiska myndigheter små möjligheter att påverka dem. Även framväxten av en cirkulär ekonomi kräver ökad information om vilka ämnen som finns i varor och vilka som använts i tillverkningen. För att höja medvetenheten och minska förekomsten av farliga ämnen i importerade varor bör därför en särskild satsning göras på det internationella kemikaliearbetet, i synnerhet arbetet med ökad information om farliga ämnen i leverantörskedjor samt det bilaterala samarbetet med strategiska länder som Sverige har en stor varuimport från.

4. Uppdatering av EU:s kemikalielagstiftning, punkt 4 (V, C, MP)

av Emma Nohrén (MP), Stina Larsson (C) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 80.

Ställningstagande

Kemikalier är nödvändiga i vår vardag, men vissa ämnen kan vara ett hot mot hälsan, inte minst hos barn. När det gäller produkter som vi dagligen kommer i nära kontakt med, såsom livsmedel, vatten och kosmetika, behöver försiktighetsprincipen tillämpas. Det finns flera olika utmaningar att hantera när det gäller lagstiftning om exponering för och användning av kemikalier. En stor del av kemikalielagstiftningen styrs av EU:s kemikalielagstiftning Reach. EU-kommissionen meddelade under 2022 att man ska påbörja en omfattande översyn av Reach, vilket är ett mycket välkommet besked. Sverige bör ta en aktiv ledarroll i detta arbete och särskilt driva på för en gruppvis reglering och utfasning av samt förbud mot farliga kemikalier utifrån användningsområde och inneboende egenskaper eller kemisk struktur. Genom att de regleras gruppvis blir det inte möjligt för kemikalieindustrin att ändra en enskild komponent i kemikalier och på så vis kringgå regelverken.

5. Utveckling och harmonisering av EU-lagstiftning, punkt 5 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4 och

2022/23:981 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21.

Ställningstagande

Sedan inträdet i EU 1995 har kemikaliepolitiken ändrats väsentligt. Medlemsstaterna har överlåtit mer beslutsmyndighet till EU när det gäller kemikalielagstiftningen. Reach är en övergripande kemikalielagstiftning på EU-nivå, men det finns även regler på kemikalieområdet som inte ryms under Reach. EU har också inrättat en europeisk kemikaliemyndighet, Echa.

Sverige har varit mycket aktivt i utvecklingen av den överstatliga kemikaliepolitiken. Vi anser att den överstatlighet inom EU som inte behövs för att den inre marknaden ska fungera är negativ. Kemikalier kan dock i stor utsträckning regleras på EU-nivå, så att inte enskilda länder får konkurrensfördelar, eller nackdelar, genom avvikande kemikalielagstiftning. Trots att kemikaliepolitiken är reglerad på EU-nivå finns det fortfarande visst nationellt utrymme för nationella bestämmelser. Några exempel på detta är tillståndsprövning av enskilda anläggningar och innehållsregistrering för

kemiska produkter. Det är däremot inte möjligt att på nationell nivå totalförbjuda ämnen som redan granskats och blivit godkända genom Reach. Efter inträdet i EU har Sverige svårare att driva egna internationella processer mot kemikaliekonventionerna. EU-lagstiftningen har dock större chanser att påverka den globala marknaden.

När det gäller hanteringen av kemikalier bör den i stor utsträckning skötas på EU-nivå, så att enskilda länder inte snedvrider konkurrensen genom avvikande lagstiftning.

Vi vill betona att problem med föroreningar av vatten inte kan lösas genom enbart bättre rening, utan tillförseln måste begränsas och producentansvaret måste öka. Sverige bör därför fortsätta att arbeta för en utvecklad kemikalielagstiftning inom EU, där en del av arbetet bör handla om att harmonisera EU:s kemikalielagstiftning med EU:s vatten- och havsmiljölagstiftning.

6. Skärpt kemikalielagstiftning, punkt 6 (S, V, MP)

av Emma Nohrén (MP), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 37.

Ställningstagande

Nya kemikalier ska bara tillåtas om de är bevisat ofarliga. Kemikalier bör bytas ut mot mindre farliga alternativ. Särskilt viktigt är det att minska miljö- och hälsoriskerna med ämnen som vi kommer i kontakt med i vår vardag, t.ex. i mat, dricksvatten, kosmetika, kläder, skor och leksaker. Detta gäller speciellt i barnens miljöer.

EU:s nyligen antagna kemikaliestrategi syftar både till att uppnå en giftfri miljö med en högre skyddsnivå för människors hälsa och miljön och till att stärka konkurrenskraften för EU:s kemiska industri. Åtgärderna i strategin innefattar bl.a. ersättande och minimering av ämnen som inger betänkligheter och utfasning av de mest skadliga kemikalierna från användning som inte är nödvändig för samhället. Däri ingår också all användning av högfluorerade ämnen (PFAS). Strategin inriktas särskilt på att förbjuda de mest skadliga kemikalierna i konsumentprodukter som kosmetika, leksaker, rengöringsmedel, barnvårdsartiklar, möbler, textilier och material som kommer i

kontakt med livsmedel. Undantag kan göras för kemikalier som anses vara nödvändiga för människors hälsa eller säkerhet eller för samhället eller om det inte finns något annat alternativ.

Vi vill att Sverige ska gå före och införa förbud mot farliga kemikalier och driva på i EU för skärpta kemikalielagar. Platser där barn vistas dagligen, t.ex. förskolor och skolor, ska göras giftfria. Regler måste ta hänsyn till kombinationseffekter av olika farliga ämnen.

7. Minskad spridning av kemikalier i haven, punkt 7 (S, MP)

av Emma Nohrén (MP), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Jytte Guteland (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 27.3.

Ställningstagande

Farliga ämnen sprids i miljön och i produkter som vi och våra barn kommer i kontakt med. Att minska mängden skadliga kemikalier och tungmetaller är en prioriterad miljöfråga. Havens ekosystem är allvarligt hotade. Det är angeläget att gifter inte sprids i haven.

8. Information om farliga ämnen, punkt 8 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Internethandeln är utbredd och är ett enkelt sätt för konsumenter att införskaffa varor och att själva importera direkt från tredjeländer. E-handeln direkt med företag från länder utanför EU ökar. I ett nordiskt tillsynsprojekt lett av

Kemikalieinspektionen, som presenterades under våren 2020, kunde konstateras att nästan åtta av tio produkter som testades och som var köpta från företag utanför EU innehöll förbjudna ämnen som kan vara skadliga, t.ex. bly och bor. De importerade varor som visade sig ha flest brister var elektronikvaror. Varor som säljs i Sverige och inom EU ska vara säkra att använda och måste följa EU:s kemikalielagstiftning. Men leverantörer utanför EU omfattas inte av dessa lagkrav och kan därmed sälja produkter som är direkt farliga till svenska och europeiska konsumenter. En ökad medvetenhet och ett kunskapslyft behövs för konsumenter. Det är därför nödvändigt att ansvariga myndigheter utför ett proaktivt arbete när det gäller de risker som finns med att handla varor från företag utanför EU. I dagsläget är den kunskapen alldeles för låg och det skulle behöva utredas hur man kan stärka informationen till konsumenter om riskerna. Detta är framför allt viktigt när det gäller produkter riktade mot barn.

9. Utredningar om farliga ämnen i produkter, punkt 9 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 6, 9 och 10.

Ställningstagande

Kemikalieinspektionen sköter tillsynen när det gäller kemikalielagstiftningen och testar varje år produkter på den svenska marknaden inom olika kategorier. Myndigheten har konstaterat att långt ifrån alla produkter lever upp till ställda krav. Vi anser att en utredning behöver tillsättas för att avgöra hur de produkter som inte lever upp till ställda krav på kemikalieområdet tidigare ska kunna upptäckas, för att förhindra att de kommer ut på den svenska marknaden.

Vidare vill vi framhålla att skadliga ämnen från kläder och skor bör fasas ut. Det har tidigare föreslagits en kemikalieskatt på kläder och skor (SOU 2020:20). Denna nya skatt föreslås för att fasa ut farliga ämnen från produkterna. Att fasa ut skadliga ämnen från kropps nära produkter bör dock göras utan att införa ytterligare en straffskatt. Det bör därför utredas hur förekomsten av farliga kemikalier i människans närmiljö mest effektivt kan reduceras genom lagstiftning eller genom teknisk utveckling.

10. Genomförande av EU:s kemikaliestrategi, punkt 10 (S, V, MP)

av Emma Nohrén (MP), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 38 och

2022/23:2140 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 20.

Ställningstagande

Vi är nu i ett kritiskt läge när EU:s kemikaliestrategi ska genomföras. Strategin innebär en kraftigt höjd ambition att minska farliga kemikaliers påverkan på människor och miljön. Strategin ska genomföras genom ändringar i EU-lagstiftning, bl.a. i Reachförordningen. Detta planeras ske inom kort och Sverige har ett extra stort ansvar eftersom vi är ordförande i EU första halvåret 2023.

Konsumenter ska inte behöva oroa sig för att cancerframkallande ämnen ingår i produkter som används i vardagen, t.ex. kläder eller produkter som kommer i kontakt med barn. Konsumenter ska också kunna förvänta sig att produkter som de köper i butiker eller online är säkra och fria från skadliga substanser. De nya EU-reglerna måste kunna leva upp till denna förväntan så snart som möjligt. Det är avgörande för förtroendet för den internationella handeln och den fria rörligheten av varor och tjänster.

Både jobb och en renare miljö kan skapas genom ett ambitiöst genomförande av kemikaliestrategin. Utfasningen av användningen av kemiska produkter som innehåller särskilt farliga ämnen måste fortsätta. Nya kemikalier ska bara tillåtas om de är bevisat ofarliga. Kemikalier ska bytas ut mot mindre farliga alternativ. Särskilt viktigt är att minska miljö- och hälsoriskerna med ämnen som vi kommer i kontakt med i vår vardag – t.ex. i mat, dricksvatten, kosmetika, kläder, skor och leksaker – speciellt i barnens miljöer.

Det nya kemikalierregelverket ska även gå hand i hand med ambitionerna om en cirkulär ekonomi. För att öka återvinning och återanvändning av resurser måste de material som cirkuleras vara giftfria. Det är viktigt att svensk och europeisk industri ligger i framkant. Det kommer att skapa innovationer och produkter som efterfrågas världen över. Europeiska företag kommer att ha

en konkurrensfördel eftersom de kommer att förknippas med kvalitet och hållbarhet.

11. Farliga ämnen i byggprodukter, punkt 11 (V, C, MP)

av Emma Nohrén (MP), Stina Larsson (C) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 81.

Ställningstagande

Ett område där det krävs mer åtgärder för att säkerställa en giftfri vardag är kemikalieanvändningen i byggmaterial och byggvaror. Detta är material som vi konstant är i kontakt med i våra hem, på arbetet samt i vården och omsorgen, men där man som enskild har små möjligheter att välja vad man omger sig med. Det saknas i dag även inom Echa insyn i innehållet i dessa material. Erfarenheter från tidigare generationers misstag och okunskap om t.ex. radon visar vilka långsiktiga konsekvenser materialvalen kan få. Det bör därför införas ett europeiskt regelverk med krav på redovisning av kemikalieinnehåll i byggmaterial och på att ange dessa kemikalier i innehållsdeklarationen. Arbetet bör påskyndas med att skydda konsumenten från skadliga ämnen i byggprodukter som används till golv, väggar och innertak, och möjligheten att de ska omfattas av kemikalieskatt bör utredas.

12. Vissa förbud mot PFAS, punkt 12 (V, C, MP)

av Emma Nohrén (MP), Stina Larsson (C) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 83.

Ställningstagande

Högfluorerade ämnen (PFAS) är en grupp ämnen med liknande egenskaper som har långlivade skadliga effekter för naturen och som misstänks vara cancerframkallande och hormonstörande för människor. De kallas för evighetskemikalier eftersom de är extremt långlivade och även extremt svårnedbrytbara. Det är väldigt angeläget att minska förekomsten av PFAS i alla delar av samhället. Det är därför angeläget att produkter som innehåller PFAS snabbare fasas ut i Sverige, och vi bör överväga att gå före EU med att ta fram ett nationellt förbud mot vissa sådana produkter. Kemikalieinspektionen bör snarast ges i uppdrag att utreda detta. Produkter som riktas till barn och produkter för livsmedelskonsumtion bör vara av största prioritet. Därtill behöver regeringen genom regleringsbrev och budgeten ge Forsvarsmakten och brandkåren de verktyg som behövs för att fasa ut användningen av PFAS i deras respektive verksamheter.

13. Gränsvärden för PFAS i dricksvatten, punkt 13 (C, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 82.

Ställningstagande

PFAS är en av vår tids stora miljö- och hälsoutmaningar när det gäller kemikalier och deras påverkan på människor och naturen. Sverige bör därför, tills EU:s dricksvattendirektiv införlivas i svensk lagstiftning 2026, införa tillfälliga nationella regler om lägsta möjliga gränsvärden för hur mycket PFAS som får finnas i dricksvattnet. Gränsvärdena bör fullt ut bygga på försiktighetsprincipen och sättas så lågt som det går.

14. Sanering av PFAS, punkt 14 (C, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 85.

Ställningstagande

Det är helt oacceptabelt att PFAS har fått spridas så länge att vattentäkter runt om i landet måste tas ur bruk, vilket får oerhörda konsekvenser för det svenska lantbruket och vår dricksvattenproduktion. Regeringen behöver snarast vidta åtgärder för att se över hur de mest kontaminerade vattentäkterna och jordbruksmarkerna kan saneras för att bli av med förhöjt PFAS-innehåll.

15. Utfasning och gränsvärden för hormonstörande ämnen, punkt 15 (V, C, MP)

av Emma Nohrén (MP), Stina Larsson (C) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 87.

Ställningstagande

Regeringen bör verka för att snabbare fasa ut och sänka gränsvärdena för hormonstörande ämnen, i synnerhet på EU-nivå.

16. Lagstiftning om hormonstörande ämnen, punkt 16 (S, V, MP)

av Emma Nohrén (MP), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 36.

Ställningstagande

Farliga ämnen sprids i miljön och finns i produkter som vi och våra barn kommer i kontakt med. Att minska mängden skadliga kemikalier och tungmetaller är en prioriterad miljöfråga. Vi anser att det är viktigt att Sverige aktivt verkar för en lagstiftning där miljö och människor skyddas från skadeverkningar av hormonstörande ämnen.

17. PFAS i matförpackningar, punkt 17 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1970 av Ida Karkiainen m.fl. (S).

Ställningstagande

Människor exponeras för PFAS främst genom förorenat grund- och dricks- vatten. PFAS kan dock även spridas vid användning av matförpackningar såsom pizzakartonger, papperspåsar till pommes frites och förpackningar till mikropopcorn. Kemikalieinspektionen har konstaterat att det redan i dag finns fluorfria alternativ tillgängliga för många av de områden där PFAS används.

I Danmark har miljö- och livsmedelsministern tagit initiativ till att införa ett danskt nationellt förbud mot alla typer av PFAS i livsmedelsförpackningar av papp till dess att ett EU-förbud finns på plats. Sverige bör överväga att vidta liknande åtgärder.

18. Riskbedömning av biologiska bekämpningsmedel, punkt 18 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 14.

Ställningstagande

Användning av biologiska bekämpningsmedel kan minska användningen av kemiska bekämpningsmedel, vilket minskar belastningen på miljön och är fördelaktigt ur arbetsmiljösynpunkt. Men exempel finns på att insekter som har använts som biologiska bekämpningsmedel har spridit sig från utsättningsplatsen, förökat sig kraftigt och orsakat miljöproblem genom att livnära sig på eller konkurrera ut naturligt förekommande arter. Ett sådant exempel är harlekinnäckelpigan. Noggranna riskbedömningar måste därför göras innan ett godkännande och en hög försiktighetsnivå måste gälla. Utsättningen bör dessutom följas över tid för att oförutsedd spridning och oförutsedda effekter ska kunna upptäckas. En utredning bör därför tillsättas om hur dagens bedömnings- och tillståndssystem för organismer för biologisk bekämpning fungerar.

19. Kemikalieinspektionens avgifter för tillsyn och prövning, punkt 19 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Beatrice Timgren (SD) och Björn Tidland (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 5, 12 och 13.

Ställningstagande

Kemikalieinspektionens handläggningstider har tidigare varit ett problem, och kritik har riktats såväl från branschen som från Justitiekanslern. Åtgärder har vidtagits, vilket av allt att döma har förbättrat situationen. Ansträngningarna bör dock fortgå så att handläggningen av nya kemikalieansökningar förenklas ytterligare, till förmån för olika intressen i samhället. Man bör i sammanhanget även kontinuerligt sträva efter att dämpa kostnaderna för svenska företag, i synnerhet småföretag. Samarbete med andra myndigheter och branschorganisationer bör prioriteras. Vi anser även att regelverket bör ses över så att inte småföretag missgynnas när det gäller fördelningen av avgifter.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:602 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp lagerhållning av nödvändiga kemikalier som används till vatten- och avloppsförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:727 av Robert Hannah och Helena Gellerman (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Kemikalieinspektionen från Stockholm till Göteborg och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C):

79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det internationella kemikaliarbetet ska utökas och fördjupas och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en ambitiös uppdatering av EU:s kemikalielagstiftning så att regleringen och utfasningen av skadliga kemikalier sker gruppvis utifrån användningsområde och kemisk struktur, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglera innehållet av farliga ämnen i byggprodukter och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa tillfälliga nationella regler om lägsta möjliga gränsvärden på hur mycket PFAS som får finnas i dricksvattnet och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt förbud mot vissa produkter som innehåller PFAS och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast möjligt se över hur de mest kontaminerade vattentäkterna och jordbruksmarken kan saneras för att bli av med sitt förhöjda PFAS-innehåll och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snabbare fasa ut samt sänka gränsvärdena för hormonstörande ämnen, i synnerhet på EU-nivå, och tillkännager detta för regeringen.

88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja fler helhetsbedömningar och ett riskbaserat synsätt i syfte att undvika målkonflikter mellan bl.a. kemikalieinnehåll, klimatnytta och cirkularitet och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:967 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med att reglera kemikaliers användning måste präglas av evidensbaserad forskning, rimliga överväganden mellan för- och nackdelar och stora säkerhetsmarginaler vad gäller människors hälsa och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att produkter riktade till barn bör bedömas synnerligen försiktigt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftning kring kemikalier bör präglas av vetenskap, innovationer och ständigt förbättrade kunskaper om kemikaliernas effekter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hanteringen av kemikalier i stor utsträckning kan skötas på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverket för kemikalielagstiftningen så att inte småföretag missgynnas i avgiftsfördelningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning för att tidigare upptäcka farliga ämnen i produkter och förhindra att de kommer ut på den svenska marknaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett proaktivt kunskapslyftsarbete om farliga ämnen kopplat till import från företag utanför EU och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fasa ut skadliga ämnen från kläder och skor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur förekomsten av farliga kemikalier i människans närmiljö mest effektivt kan reduceras genom lagstiftning eller genom teknisk utveckling och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla handläggningen av ansökningar rörande nya kemikalier och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sträva efter dämpade kostnader för handläggning av ansökningar rörande kemikalier för svenska företag och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:981 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att harmonisera kemikalielagstiftningen och EU:s vatten- och havsmiljölagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:985 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av hur dagens system för bedömning och tillståndsgivning i fråga om organismer för biologisk bekämpning fungerar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1970 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett nationellt förbud mot PFAS i matförpackningar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2073 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

- 27.3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hav och sjöar ska klaras från övergödning och försurning, den biologiska mångfalden ska säkras i åar och älvar, gifter och plast inte ska spridas i havet och fiskbestånden ska vara hållbara, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser ett tillkännagivande om att gifter inte ska spridas i havet.

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör verka för en lagstiftning där miljön och människor skyddas från skadeverkningar av hormonstörande ämnen och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör gå före och införa förbud mot farliga kemikalier och driva på EU för skärpta kemikalielagar och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att skapa både jobb och en renare miljö genom en ambitiös implementering av kemikaliestrategin och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2140 av Gunilla Svantorp m.fl. (S):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta utfasningen av användningen av kemiska produkter som innehåller farliga ämnen och tillkännager detta för regeringen.